

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЯЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 4 (1062). Люты, 1969 г.

Год выдання 14-ы

Цана 2 кап.

ПАЛАЦ НА БЕРАЗЕ СВІСЛАЧЫ

«Малайцы, беларусы! Мы ў захапленні ад афармлення і зместу выстаўкі. Жадаем яшчэ большых поспехаў братняму беларускаму народу. Ленінградцы».

«Я прыехаў у Мінск у 1947 годзе. Горад быў яшчэ ў руінах. Цяпер ён ператварыўся ў адну з прыгажэйшых сталіц нашай Радзімы, а беларускі народ паказаў, які ён таленавіты, здольны і працавіты. Я ў захапленні ад усяго ўбачанага на выстаўцы, таму што яна — сведчанне нашага багацця, нашых дасягненняў. Ціпнікаў, пенсіянер».

«На выстаўцы мы яшчэ раз пераканаліся, які багаты наш край. Мы ганарымся табой, Беларусь. Група вучняў 8 класа 104 Мінскай школы».

Запісы, запісы, запісы...

Гартаеш старонку за старонкай тоўстай Кнігі водгукаў, прабягаеш позіркамі прозвішчы наведвальнікаў, назвы гарадоў, адкуль яны прыехалі, чытаеш кароткія, поўныя захаплення, радасці і здзіўлення красамоўныя выказванні іх, і пераконваешся, што ніхто не застаўся аб'якава да ўсяго ўбачанага тут, на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі Беларусі, у гэтым цудоўным палацы, які вырас на адной з самых прыгожых магістралей нашай сталіцы, — вуліцы Янкі Купалы, на набыражэйшай апраўтай у граніт Свіслачы.

Прыгожае месца, прыгожы палац. Ён узнікае раптоўна. Праз карункавыя ўзоры прыцягнутага серабрыстай шэранню галля высокіх дрэў яркім ззяннем успыхваюць яго велізарныя шкляныя сцены. Блякітаватае святло струменіць асляпляльным патокам праз пакрытыя марознымі ўзорамі шыбіны, пераліваецца мільярдамі іскрынак у сняжынках, што ўкрылі шырокія алеі, дарожкі і пляцоўкі.

Выстаўка была адкрыта напярэдадні залатога юбілею Савецкай Беларусі і яе слаўнай Камуністычнай партыі. Цяпер яна будзе дзейнічаць пастаянна і папаўняцца ўсё новымі і новымі экспанатамі.

Пабываць тут — усё роўна што зрабіць падарожжа па Беларусі, убачыць непаўторнае характава яе прыроды, парадавацца, што крок, які яна зрабіла за апошнія 50 год, сапраўды гіганцкі. Ля самага ўваходу створаны куток Белавежскай пушчы з яе раслінным і жывёльным светам. Арганізатары выстаўкі паказалі і расказалі аб прыродных скарбах, якія стагоддзямі ляжалі глыбока пад зямлёй і толькі пры Савецкай уладзе чалавек паставіў іх сабе на службу.

Цэнтр павільёна займае прадукцыя машына- і прыборабудавання. 25 тысяч станкоў штогод выпускае прамсловасць рэспублікі. Тут сабрана ўсё, што з'яўляецца гордасцю і славай нашай індустрыі — ад вялізных металаапрацоўчых станкоў да гадзіннікаў памерам з капецчуную манету.

Беларускія электронна-вылічальныя машыны становяцца ўсё больш папулярнымі ў нашай краіне і за мяжой. Новая вылічальная машына «Мінск-32», якая экспануецца на выстаўцы, працуе з вялікай скорасцю — 25 тысяч аперацый у секунду. Сіні, чырвоны, жоўты, ружовы колеры. Гэта вырабы Мінскага мотавелазавода. Сёння кожная сям'я ў вёсцы мае веласіпед, а то і некалькі, матацыклы — у кожнай другой хаце.

Вядомым «МАЗам» і «БелАЗам» не знайшлося месца ў павільёне. Разам з трактарамі «Беларусь» і іншымі сельскагаспадарчымі машынамі яны размясціліся на выставачнай пляцоўцы побач з павільёнам. Тут жа гордасць гомельскіх суднабудульнікоў — цеплаход на падводных крыллях.

Багатыя, прыгожа аформленыя стэнды, на якіх прадстаўлена прадукцыя харчовай і лёгкай прамсловасці рэспублікі. Тут вырабы, якія ўпрыгожваюць наш быт, робяць яго зручным і добраўпарадкаваным. Аб кожным з гэтых стэндаў можна было б напісаць асобны артыкул. Вось хаця б пра лён. Здаўна ў Беларусі сеялі гэтую культуру, але толькі цяпер лён прынёс сапраўдную славу і нашаму краю, і тым, хто яго вырошчвае, апрацоўвае і вы-

рабляе з яго дзівосныя рэчы. Вырабы з ільну карыстаюцца велізарным попытам не толькі ў нас, але і за мяжой. Дваццаць пяць працэнтаў ільновалакна і дзесяць працэнтаў усіх ільняных тканін у СССР выпускае Беларусь.

Яшчэ ні разу не было ў Беларусі такой багатай кніжнай экспазіцыі, якую можна бачыць у гэтыя дні ў Мінску ў павільёне ВДНГ. Больш як паўтары тысячы экспанатаў — кнігі, брашур, альбомаў, буклетаў, паштовак, твораў графікі — пераканаўча сведчаць аб выдатных дасягненнях

кнігавыдавецкай справы рэспублікі за гады Савецкай улады, аб тым, што друкаванае слова стала ўсенародным здабыткам.

Пры ўваходзе на выстаўку наведвальнікаў сустракаюць словы Леніна, напісаныя сярэбранымі літарамі на алым фоне: «Здзейсненая мара — сацыялізм адкрывае новыя грандыёзныя перспектывы для самых смелых мараў». Яны служачы эпіграфам да ўсяго, што размешчана ў павільёне-палацы. Яны могуць служыць эпіграфам і да ўсяго, што адбываецца на нашай Бацькаўшчыне-Беларусі.

На ВДНГ БССР дэманструецца новая аўтаматычная ўстаноўка для вырабу шпянёў па гарачай аснасці, канструкцыі Мінскага філіяла навукова-даследчага інстытута тэхналогіі аўтамобільнай прамсловасці. НА ЗДЫМКАХ: малодшы навуковы супрацоўнік інстытута Уладзімір МАГІЛЕУСКІ (справа) дэманструе экскурсантам устаноўку. Уверсе — ВДНГ БССР вечарам.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ГАВОРАЦЬ ГЕРОІ КАСМІЧНАЙ ЭПАПЕІ

22 студзеня ў васьмі раз за гады касмічнай эры, пачатай запускам першага савецкага штучнага спадарожніка Зямлі ў кастрычніку 1957 года, сталіца нашай Радзімы Масква сустракала герояў, якія вярнуліся з далёкага Сусвету. Яна з цеплынёй і сардэчнасцю вітала Уладзіміра Шаталава, Барыса Валынава, Аляксея Елісеева, Яўгена Хрунова.

Ва Унукаўскім аэрапорце, упрыгожаным дзяржаўнымі флагамі, лозунгамі, транспарантамі, сабраліся члены ЦК КПСС, Савецкага ўрада, дэпутаты Вярхоўных Саветаў СССР і РСФСР, маршалы Савецкага Саюза і родаў войск, вучоныя і інжынеры, родныя і блізкія касманаўтаў.

У 13 гадзін у небе з'яўляецца «ІЛ-18» у суправаджэнні эскорта знішчальнікаў. На парадны трап уступаюць Уладзімір Шаталаў, Барыс Валынаў, Аляксей Елісееў, Яўген Хруноў. Пад бурныя апладысменты героі ўзімаюцца на трыбуну. Камандзіры караблёў «Саюз-4» і «Саюз-5» Ул. Шаталаў і Б. Валынаў дэклараваюць аб паспяховым завяршэнні палёту і выкананні задання партыі і ўрада.

У гонар новай перамогі Краіны Саветаў у космасе гучыць Гімн Савецкага Саюза, грывіць святочны салют з 21 артылерыйскага залпа. Касманаўтаў цёпла віншуюць з завяршэннем палёту кіраўнікі партыі і ўрада, піянеры ўручаюць героям букеты жывых кветак.

І вось ужо апошнія кіламетры на трасе Космас—Крэмль. Здаецца, уся Масква выйшла на вуліцы сустракаць зорных братоў.

У Палацы з'ездаў, дзе праходзіў урачысты мітынг, велізарная зала была запоўнена радаснымі людзьмі. Быццам веснавы гом, выбухаюць апладысменты. Мітынг адкрыў кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар Маскоўскага гарадскога камітэта партыі В. Грышын. Ён сардэчна павіншаваў касманаўтаў Ул. Шаталава, Б. Валынава, А. Елісеева, Я. Хрунова, а таксама вучоных, канструктараў і рабочых, якія стварылі касмічныя караблі «Саюз-4» і «Саюз-5», усіх, хто арганізоўваў і кіраваў іх палётам. Затым на ўрачыстым мітынгу выступілі героі-касманаўты. Да касманаўтаў і іх сем'я, а таксама да

ўсіх тых, хто падрыхтоўваў апошні касмічны палёт, звярнуўся Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў. Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. Падгорны паведаміў аб Указах Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР аб прысваенні звання Героя Савецкага Саюза з уручэннем ордэна Леніна і медаля «Залатая Зорка» Шаталаву Уладзіміру Аляксандравічу, Валынаву Барысу Валыявічу, Елісееву Аляксею Станіслававічу, Хрунову Яўгену Васільевічу і аб прысваенні ім звання «Лётчык-касманаўт СССР».

М. В. Падгорны ўручыў героям узнагароды, пажадаў зорным братам новых поспехаў і подзвігаў на славу Радзімы.

Вечарам 22 студзеня ў Крэмлі быў наладжаны прыём у гонар касманаўтаў. Генеральны сакратар ЦК КПСС Л. Брэжнеў гора і сардэчна павіншаваў герояў, пажадаў ім добрага здароўя, шчасця і поспехаў у іх вялікай, складанай рабоце. Ён прапанаваў тост за здароўе доблесных сыноў Айчыны, імёны якіх у гэтыя дні паўтараюць людзі ўсёй зямлі.

Крэмлёўскі прыём з'явіўся хваляючым завяршэннем урачыстага дня сустрэчы касманаўтаў у Маскве.

Масква. 22 студзеня 1969 года. Крэмлёўскі Палац з'ездаў. Мітынг прадстаўнікоў працоўных сталіцы, прысвечаны новай перамозе савецкага народа ў асваенні космасу і сустрэчы з лётчыкамі-касманаўтамі Ул. Шаталавым, Б. Валынавым, Я. Хруновым і А. Елісеевым. НА ЗДЫМКУ: у прэзідыуме мітынгу пасля ўзнагароджання касманаўтаў.

Фота А. СТУЖЫНА і В. ЯГОРАВА.

УЛ. ШАТАЛАЎ:

ВЫДАТНЫЯ ДАСЯГНЕННІ НАВУКІ

Палёт караблёў «Саюз-4» і «Саюз-5» адкрывае якасна новы этап у далейшым вывучэнні космасу. Упершыню ў свеце ў выніку ручной стыкоўкі пілатуемых касмічных караблёў на арбіце штучнага спадарожніка Зямлі была сабрана і паспяхова функцыяніравала эксперыментальная касмічная станцыя і ў час арбітальнага палёту гэтай станцыі быў ажыццёўлен пераход двух касманаўтаў з аднаго карабля ў другі.

Значэнне гэтых навуковых эксперыментаў цяжка пераацаніць для далейшага асваення касмічнай прасторы. Праведзеныя даследаванні практычна пацвярджаюць магчымасць стварэння ў будучым на арбіце вялікіх касмічных станцый.

Палёт яшчэ раз пераканаўча паказаў, што касмічны карабель «Саюз»—гэта выдатны і перспектывны лятальны апарат, які мае надзейныя сістэмы, што забяспечваюць аўтаматычную і ручную стыкоўку, выкананне вялікага комплексу эксперыментальных і даследаванняў, а таксама камфортабельныя ўмовы для работы і адпачынку.

Іншымі словамі можна сказаць, што гэты карабель—выдатнае дасягненне нашай навукавай і інжынернай думкі. Я суткі з нецярпеннем чакаў сустрэчы са сваімі таварышамі, якія ляцелі ў караблі «Саюз-5». Нават на сцяне арбітальнага адсека напісаў буйнымі літарамі: «З добрым прыбіццём!».

У ходзе палёту мы вялі рэпартаж па радыё і тэлебачанню аб праводзімай рабоце, паведамлялі аб сваім самаадчуванні. Перагрузкі перанеслі лёгка. У перыяд прызямлення, пасля раскрыцця парашутнай сістэмы, мы бачылі горад Караганду з яго буйнымі прамысловымі прадпрыемствамі.

На Зямлі нас чакалі і сустрэлі таварышы. Ад цеплыні і сардэчнасці сустрэчы сяброў мы не адчувалі марозу, хоць тэмпература была мінус 37 градусаў.

Б. ВАЛЫНАЎ:

ЭКІПАЖ ДЗЕЙНІЧАЎ ЗЛАДЖАНА

За гады, якія прайшлі пасля запуску першага штучнага спадарожніка Зямлі, нямала слаўных дат упісана ў наш касмічны календар. І вось свет зноў стаў сведкам яшчэ адной выдатнай перамогі савецкага народа.

Наш экіпаж стартаваў на караблі «Саюз-5» на другі дзень пасля пачатку палёту карабля «Саюз-4», пілатуемага Уладзімірам Шаталавым. Затым больш як суткі мы рабілі групавы палёт. Экіпаж карабля дзейнічаў дакладна і зладжана.

Карабель «Саюз-5» паказаў высокую якасці. Апаратура і ўсе сістэмы карабля працавалі бездакорна. Некалькі разоў за час трохсутчнага касмічнага палёту мне даводзілася для арыентацыі карабля выкарыстоўваць ручную сістэму кіравання. Гэта пакінула незабытае ўражанне. Невыказныя тыя дзівосныя пачуцці, калі адчуваеш, як паслухмяны складаны лятальны апарат.

Хацелася б таксама падкрэсліць, што на касмічных караблях «Саюз» створана арыгінальная сістэма шлюзавання. Гэта сістэма, як і іншая апаратура, прыборы і абсталяванне нашых выдатных касмічных караблёў, мае высокую марку «Зроблена ў СССР».

Найбольш адказнымі і хваляючымі этапамі сумеснага палёту былі ўзаемны пошук, збліжэнне, ручное прычальванне, стыкоўка караблёў і пераход Яўгена Хрунова і Аляксея Елісеева ў карабель «Саюз-4».

Правярыўшы работу бар-

тавых сістэм караблёў і далажыўшы аб гэтым на Зямлю, мы правялі расстыкоўку эксперыментальнай касмічнай станцыі і разышліся ў касмічнай прасторы для далейшага выканання праграмы кожнага карабля.

У апошнія суткі палёту завяршаў намечаную праграму выпрабаванняў, навукова-тэхнічных і медыка-біялагічных даследаванняў. 18 студзеня карабель «Саюз-5» мякка прызямліўся ў задзеным раёне.

Я. ХРУНОЎ:

ДА ЗЯМЛІ ДЗВЕСЦЕ КІЛАМЕТРАЎ

Нам з Аляксеем Елісеевым у групавым палёце касмічных караблёў «Саюз» было даверана прадуючыя эксперымент Аляксея Ляонава, які першы ў свеце зрабіў крок у адкрыты космас. Перад намі была пастаўлена задача: выканаць выхад у касмічную прастору з карабля «Саюз-5», ажыццявіць рад навукова-тэхнічных даследаванняў у адкрытым космасе і перайсці ў карабель «Саюз-4».

Для выканання гэтага складанага і адказнага задання касмічныя караблі былі абсталяваны ўсім неабходным. Камандзіры Уладзімір Шаталаў і Барыс Валынаў умела ажыццявілі збліжэнне, прычальванне і паспяхова стыкоўку караблёў. Мне выпаў гонар першаму пачаць пераход з аднаго карабля ў другі. Аляксей Елісееў і Барыс Валынаў дапамаглі мне надзець скафандр, і праз люк арбітальнага адсека я выйшаў у адкрыты космас. У касмічнай прасторы мы знаходзіліся ў новых скафандрах з аўтаномнай сістэмай жыццезабеспячэння, створаных савецкімі спецыялістамі. Мы пераканаліся, што гэтыя скафандры забяспечваюць бяспеку і зручнасць работы ў космасе.

Выйшаўшы з люка арбітальнага адсека карабля «Саюз-5», я ўбачыў Зямлю і чорнае неба. У мяне было такое адчуванне, як быццам бы стаю ля дзвярэй самалёта і трэба зрабіць першы парашутны скачок. Здавалася, што Зямля знаходзіцца недалёка, хоць да яе было больш як дзвесце кіламетраў. Я глядзеў на караблі. Састыкаваная разам, яны ўяўлялі сабой збудаванне вялікіх памераў, размешчанае ў космасе пад вуглом да гарызонта.

Палёт кіруемых касмічных караблёў «Саюз-4» і «Саюз-5», іх стыкоўка на арбіце Зямлі, пераход касманаўтаў з карабля ў карабель праклалі новаы шляхі ў космас.

А. ЕЛІСЕЕЎ:

РУЧНАЯ СІСТЭМА ПРАЦАВАЛА БЕЗАДКАЗНА

Нам з Яўгенам Хруновым пашчаслівілася за адзін касмічны палёт пабываць і працаваць у двух караблях «Саюз», давялося непасрэдна ўдзельнічаць у зборцы першай у свеце эксперыментальнай арбітальнай станцыі. І як бортінжынер дакладваў, што сістэмы і апаратура караблёў «Саюз-4» і «Саюз-5» працавалі дакладна і надзейна як у раздзельным, так і ў састыкаваным палёце.

Экіпаж станцыі правёў апрабаванне ўсіх яе сістэм у касмічнай прасторы. У нас былі сапраўды камфортабельныя ўмовы для работы і адпачынку. Кожны з нас меў у космасе, так сказаць, па асобнаму пакоі.

Адной з галоўных задач праграмы палёту было ажыццяўленне стыкоўкі і першага ў свеце пераходу двух касманаўтаў з аднаго карабля ў другі ў час арбітальнага палёту. Для забеспячэння збліжэння караблёў «Саюз-5» і «Саюз-4» былі выкананы неабходныя маневры. Калі караблі аўтаматычна зблізіліся

на адлегласць да 100 метраў, кіраванне было пераведзена на ручныя сістэмы і было пачаццёва ажыццёўлена ручное прычальванне караблёў. Пасля гэтага адбыўся ўзаемны механічны захоп караблёў, цвёрдае іх сцягванне і злучэнне электрычных ланцугоў.

Для Яўгена Хрунова і мяне надышоў самы адказны момант. Нам трэба было ажыццявіць пераход праз адкрыты космас з карабля «Саюз-5» у «Саюз-4». Мы добра разумелі складанасць гэтай задачы і былі старанна падрыхтаваны да яе выканання.

Напэўна, ні з чым не параўнаць адчуванне чалавека, выходзячага ў космас: бязавжасць, зусім фантастычныя малюнкi Зямлі і яркі зорак! і ў бязмежным Сусвеце два касмічныя караблі—стварэнне розуму і рук савецкага народа.

Гэтак жа, як і Яўген, пачынаю ажыццяўляць намечаныя эксперыменты, даследаванні, выконваю рад мантанжных аперацый, а затым уваходжу ў карабель «Саюз-4». Люк зачыняецца. Усё ў парадку. Пераход праз космас у другі касмічны карабель паспяхова завершан. Здымаем скафандры і трапляем у цёплы абдымкі камандзіра карабля Уладзіміра Шаталава.

Праграма даследаванняў працягваецца. Праз чатыры з палавінай гадзіны сумеснага палёту караблі раз'ядноўваюцца. Мы зрабілі кіназдымку адыходзячага карабля «Саюз-5», які даставіў нас у космас.

Пасля выканання праграмы наш карабель паспяхова апусціўся на родную Зямлю. Атрыман багачэйшы матэрыял навукова-тэхнічных даследаванняў і эксперыментальных у космасе.

У час палёту мы пастаянна адчувалі вялікія клопаты і ўвагу партыі, урада і ўсяго савецкага народа, атрымлівалі цёплыя прывітанні. Сардэчнае дзякуй за ўсё гэта.

(Прамовы касманаўтаў друкуюцца ў снарахэнні.)

ДЗЯКУЙ, ДОКТАР!

Яшчэ ў школе марыў Анатоль Моўчан аб медыцыне. Скончыў дзесяць класаў. Паспяхова здаў прыёмныя экзамены ў Віцебскі медыцынскі інстытут.

Прайшло восем год. Анатоль Паўлавіч за гэты час зрабіў шмат складаных аперацый, выратаваў жыццё не аднаму чалавеку.

Вось і сёння ў яго была цяжкая аперацыя. Пяць гадзін ішла барацьба за жыццё юнака. Уменне ўрача, высокая тэхніка і выдатныя лякарствы перамаглі смерць. Чалавек будзе жыць!

НА ЗДЫМКУ: Анатоль МОЎЧАН.

Фота і тэкст А. КОГАЛЯ.

ДЗЕЦІ БЫЛОГА БЕДНЯКА

Жылі ў палескай вёсцы Зеляночы, што непадалёку ад Калінкавіч, сяляне-беднякі Яўмен Хадзькоў з жонкай Варварай. Дзецей у іх было многа — дзесяцёра, як кажуць, адзін пад адным. Сям'я жыла ў цеснай курной хаціне, спалі пекатам на падлозе. Дзеці з маленства працавалі: хто ў пастухі падаваўся, хто ў парабкі да кулака, а хто кадупаўся разам з бацькамі на ўчастку неўрадлівай зямлі. У школу хадзілі год-два, каб толькі як-небудзь навучыцца пісаць ды чытаць.

Мабыць, звекавалі б свой век дзеці Хадзьковых, як іх дзяды і бацькі, у цемры і галечы, каб не Кастрычніцкая рэвалюцыя. Панскія і кулацкія землі былі раздзелены паміж сялянамі. Неўзабаве Яўмен Хадзькоў пабудоваў сабе новую хату. Дзеці пачалі вучыцца. Заканчвалі школу сялянскай моладзі, паступалі на рабфак. А потым кожны выбіраў сабе прафесію па душы.

— Вядома, нялёгка было вучыцца, — расказвае адзін з братоў, Іван. — У першыя гады Савецкай улады, пасля грамадзянскай вайны, многага не хапала. Але ўсе мы вычыліся.

Старэйшы, Мікалай, закончыў Буда-Кашалёўскі лясны тэхнікум. Затым працаваў старшым інжынерам Маладзечанскага леспрамгаса.

Уладзімір яшчэ ў 1921 годзе добраахвотнікам пайшоў у рады Чырвонай Арміі. У гады Айчынай вайны ён ужо быў афіцэрам, удзельнічаў у вызваленні Радзімы ад гітлераўскіх захопнікаў. З вайны вярнуўся ў званні падпалкоўніка.

Лявон з дзяцінства любіў зямлю. Закончыў Ленінградскі дзяржаўны ўніверсітэт. Цяпер ён кандыдат сельскагаспадарчых навук, працуе над вывядзеннем новых гатункаў зерневых культур.

Пётр пасля Горацкага рабфака закончыў Маскоўскую партыйную школу. Працаваў і вучыўся далей. Цяпер кандыдат філасофскіх навук.

Камсамольскі актывіст Апанас у Маскве закончыў курсы піянерскіх работнікаў. Яму папчаслівілася прысутнічаць на лекцыях, якія чытала Надзежда Канстанцінаўна Крупская. Затым ён скончыў геалагічны факультэт Ленінградскага ўніверсітэта і там жа застаўся на навуковай рабоце. Атрымаў спачатку званне кандыдата, а затым доктара геалага-мінералагічных навук.

Іван — бухгалтар. Лідзія — настаўніца. Двое Хадзьковых — Васіль і Аляксей — загінулі за Радзіму. Першы — у час грамадзянскай вайны, другі — у час Вялікай Айчынай вайны.

Сярод унукаў Яўмена і Варвары Хадзьковых ёсць таксама настаўнікі, урачы, інжынеры. І сям'я Хадзьковых не адзіная на Палессі. Палешукі, як і ўсе беларусы, шчасліва зажылі ў дружнай раўнапраўнай сям'і, імя якой Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Ул. РУДЗІНСКІ.

ДЗЯНІСКАЎЦЫ

Аўтобус спыняецца ў цэнтры Дзяніскавіч, ля сельмага. Непадалёк — калгасны клуб і школа.

З дырэктарам школы Міхаілам Берташам я іду ў школу. Школа вёскі — трохпавярховая, са сталовай, бібліятэкай і многімі кабінетамі, 657 дзяцей вучыцца тут. М. Берташ з задавальненнем расказвае мне аб сваіх выхаванцах: аб Івану Рулінскім, кандыдату сельскагаспадарчых навук, загадчыку кафедры Горацкай сельгасакадэміі, аб братах — вучоных Міхаілу і Аляксандру Кляўчэных, кандыдатах педагагічных і філасофскіх навук. Міхаіл — дацэнт кафедры псіхалогіі Мінскага педінстытута, Аляксандр выкладае ў БДУ імя Ул. Леніна. Вышэйшую адукацыю атрымалі больш 40 жыхароў Дзяніскавіч. У калгасніцы Ульяны Сукач шэсць сыноў. Лаўрэнтій, Павел і Іван — настаўнікі, Дзмітрый — інжынер, Барыс — студэнт Брэсцкага педінстытута, а самы меншы — Рыгор — яшчэ вучыцца ў 10 класе і таксама марыць стаць настаўнікам. Зараз студэнтамі інстытутаў з'яўляюцца Люба, Аляксея і Леанід Берташы, Барыс і Васіль Зялёнкі. Многія вучацца ў тэхнікумах.

Так, шчаслівы лёс дзяцей дзяніскаўцаў.

Цяпер дзяды ўспамінаюць, як у іх вёску прыйшлі Саветы, а летам другога года ў поле выехаў першы трактар — «націк». Вялі машыну свае, дзяніскавіцкія хлопцы Дзмітрый Зялёнка і Сяргей Цыган. Уся вёска выйшла глядзець, як клаціся першыя барозны.

Аб поспехах дзяніскавіцкага калгаса тады, у 1940 годзе, пісала газета «Правда». Арцель заваявала пераходны Чырвоны сцяг сярод калгасаў былой Заходняй Беларусі. У 1941 годзе калгаснікі праводзілі лепшых жывёлаводаў Івана Зялёнку, Алену Швайка і Настасію Берташу ў Маскву на сельскагаспадарчую выстаўку. Назад яны вярнуліся не хутка — пачалася вайна. Трактар быў закапан, а пераходны Чырвоны сцяг захаваў камсамолец Карп Карпеня. У 1945 годзе ён перадаў яго ў Пінскі абласны камітэт партыі.

Дзяніскавічы — вёска вялікая: тут 980 двароў, 15 вуліц. Многа новых пяцісценак, лес тэлеантэн. На вуліцах шумяць бярозы, таполі і ліпы.

М. БАБОК.

Ганцавіцкі раён.

ШЧАСЦЕ, ЗДАБЫТАЕ ПРАЦАЙ

У семнаццаці кіламетрах ад Слуцка размясцілася звычайная беларуская вёска Леткаўшчына. Прыгожыя, працавітыя жывуць тут людзі.

Разбудзіла мужыка-хлебараба Кастрычніцкая рэвалюцыя. Стаў ён на ногі, азірнуўся навокал і сказаў: «Хопіць так жыць! Наша ўлада, наша праўда». У першыя гады калектывізацыі на сходах побач з мужчынамі сядзелі жанчыны. Мацінелі іх галасы. Лесам рук галасавалі за калгасы.

Далёка за поўнач, калі маці прыходзіла са сходу, чатырохгадовая Верка выглядала з-пад коўдры. Яна не ведала тады, як мяняецца жыццё, не ведала, што праз многа гадоў стане вядомым чалавекам.

Калі Вера падрасла — пайшла ў школу, а летам разам з

маці адпраўлялася на работу. Не пеціла дачку Любоў Кірылаўна Мароз. Сама першая працаўніца на ўсю Леткаўшчыну, і дачку выхавала працавітай.

А потым вайна... Вера Пятроўна ўздыхае, папраўляючы на галаве хусцінку. Усё дашчэнту разбурылі, знішчылі фашысты. У руінах быў Мінск. Разам з аднавяскоўцамі на будаўніцтва сталіцы паехала і Вера Мароз. На яе вачах вырастаў горад з папялішчаў.

У Мінску пазнаёмілася з будаўніком Мікалаем Сварчковым. Пажаніліся і рашылі вярнуцца ў вёску Леткаўшчына. Вера чатыры гады працавала дзяржаўнай, а потым накіравалі яе на свінаферму.

На мінулых выбарах працаўнікі выбралі Веру Пятроўну

Сварчкову, як лепшую свінарку, дэпутатам Вярхоўнага Савета БССР. Жанчына спалучае працу з выкананнем дэпутацкіх абавязкаў. Хто толькі не звяртаецца да яе за парадамі, дапамогай! Нежак у кватэру завітаў калгаснік Андрэй Тагановіч.

— Дапамажыце мне, Вера Пятроўна. Хату адрамантаваць трэба.

Звярнуўся і Аляксандр Жук. Яму таксама патрэбен быў лес. Выслухала іх Вера Пятроўна, запісала іх просьбы ў бланк, а калі выпала вольная хвіліна, пайшла ў сельсавет да старшыні, каб дамовіцца аб дапамозе хлебарабам.

Шчаслівы лёс у жанчыны з вёскі Леткаўшчына. І шчасце гэта зваецца працай.

М. СЯУРУК.

Доследны ўзор новай машыны для мыцця экспедыцыйнай тары выраблены на Гродзенскім заводзе гандлёвага машынабудавання. У гадзіну гэты своеасаблівы «робат» можа працаваць 300—400 прадметаў, у якіх дастаўляюцца ў магазіны, сталовыя і рэстараны розныя мясныя паўфабрыкаты.

На прадпрыемстве з'явіцца хутка яшчэ адна навінка. У бліжэйшыя дні з канвеера сыдзе першая партыя машын, кожная з якіх штогадзінна будзе прапускаць праз свае мыцельныя і сушыльныя камеры 300 нажоў, відэльцаў і лыжак.

«РОБАТЫ» ДЛЯ КУХНІ

Да перапрацоўчых прадпрыемстваў — кансервавага і вінаробчага заводаў у саўгасе «Рассвет» Мінскага раёна — нядаўна прыбавілася і трэцяе. Уступіў у строй саўгасны малочны завод, працэсы прыёмкі і перапрацоўкі малака на ім механізаваны. У гандлёвую сетку Мінска завод адпраўляе пастэрызаванае малако і смятану. НА ЗДЫМКУ: на саўгасным малочным заводзе.

Фота М. МІНКОВІЧА.

Сегодняшний номер открывается статьей «ПАЛАЦ НА БЕРАЗЕ СВИСЛАЧЫ». Накануне золотого юбилея Советской Белоруссии и ее славной Коммунистической партии на одной из самых красивых магистралей нашей столицы — улице Янки Купалы, на одетой в гранит набережной Свислочи, была открыта Выставка достижений народного хозяйства БССР. У самого входа создан уголок Беловежской пущи, в центре павильона — продукция машино- и приборостроения: станки различных видов, электронно-вычислительные машины, мотоциклы, радиоприемники и телевизоры. Знаменитые труженики «МАЗы» и «БелАЗы» не вместились в павильоне. Вместе с тракторами «Беларусь» и другими сельскохозяйственными машинами они стоят на выставочной площадке рядом с павильоном. Выставка будет действовать постоянно и пополняться все новыми и новыми экспонатами.

В Минске состоялось очередное заседание президиума Белорусского товарищества по культурным связям с соотечественниками за рубежом. Члены президиума обсудили и утвердили отчетный доклад Товарищества за 1968 год и новый план работы на 1969-й. («ЧАРГОВАЕ ПАСЯДЖЭННЕ ТАВАРЫСТВА», 4 стр.)

Экспонаты и документы, собранные в музее колхоза имени Свердлова Горецкого района Могилевской области, рассказывают о жизни жителей деревни Горы, начиная с прошлого столетия и до наших дней. Историк Шедрин в начале века писал, что население Белоруссии ежегодно получает меньше половины зерна, необходимого для поддержания жизни. Не были исключением в этом отношении и крестьяне деревни Горы: они собирали в среднем по 40—50 пудов зерна с гектара. Теперь колхозники артели получают по 27 центнеров зерновых с гектара, и это еще не предел. В деревне имеется средняя школа, в которой занимаются 400 детей колхозников, есть своя больница с хирургическим, терапевтическим отделениями, зубо-врачебным кабинетом. По путевкам, приобретенным колхозом, в прошлом году в санаториях и домах отдыха побывали 34 человека. Свыше 300 детей колхозников провели лето в пионерском лагере. Обо всем этом рассказывается в статье «ШТО СКАЗАУ БЫ ГІСТОРЫК ШЭДРЫН», 4—5 стр.)

Институт искусствоведения, этнографии и фольклора Академии наук БССР готовит к изданию многотомное Собрание произведений белорусского фольклора. Предполагается, что он будет состоять из 29 томов. В издании будет широко представлено наследие дореволюционных фольклористов — труды, публикации и записи Я. Чечота, П. Шпилевского, П. Бессонова и многих других. Большое количество фольклорных текстов выбрано из изданий и публикаций советского периода — из сборников Г. Ширмы, Г. Титовича, Н. Чуркина и многих других. («29 ТАМОУ НАРОДНЫХ СКАРБАУ», 6 стр.)

Исполнилось 20 лет Совету Экономической Взаимопомощи — международной организации социалистических стран, которая является прообразом будущего мирового коммунистического хозяйства, о котором мечтал В. И. Ленин. СЭВ организует всестороннее экономическое и научно-техническое сотрудничество социалистических стран, которые в него входят. Сотрудничество социалистических стран в рамках СЭВ позволит быстрее достичь исторической цели — построения коммунистического общества («АДЗІНЫМ ФРОНТАМ ДА КАМУНІЗМА», 7 стр.)

ЧАРГОВАЕ ПАСЯДЖЭННЕ ТАВАРЫСТВА

У Мінску адбылося чарговае пасяджэнне прэзідыума Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом. Члены прэзідыума: Рыгор Шырма (старшыня), Леанід Прохша (намеснік старшыні і рэдактар газеты «Голас Радзімы»), Пётр Фралоў (сакратар Таварыства), Вацлаў Мацкевіч (намеснік рэдактара газеты «Голас Радзімы»), Віталь Смірноў (старшыня Беларускага таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі), Васіль Раманоўскі (гісторык), Маркар Паслядовіч (пісьменнік), Анатоль Стук (галопны рэдактар рэдакцыі замежнага вяшчання), Мікола Ражкоў (журналіст), Іван Кашчэў (загадчык аддзела Беларускага таварыства дружбы і

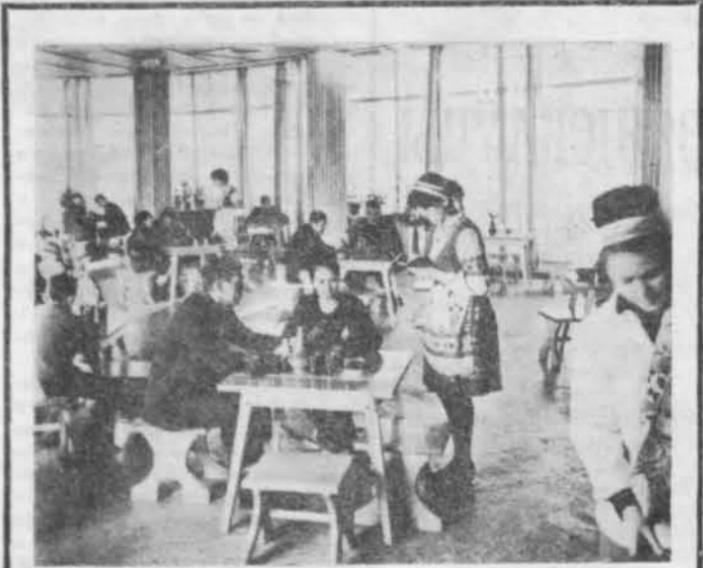
культурнай сувязі з замежнымі краінамі) і інш. абмеркавалі і зацвердзілі справаздачны даклад прэзідыума Таварыства за 1968 год і план работы на 1969 год.

1968 год быў багаты на сустрэчы з нашымі суайчыннікамі-турыстамі. Толькі з Канады і ЗША наведала рэспубліку 5 турыстычных груп нашых землякоў. Таварыства імкнулася, каб знаходжанне нашых землякоў на Радзіме зрабіла на іх добрае ўражанне. Былі ў нас госці з Федэрацыі рускіх канадцаў і іншых прагрэсіўных арганізацый за мяжой. Таварыства дало магчымасць адпачыць у піянерскім лагеры дзецям нашых землякоў з Галан-

ды, Францыі, Заходняй Германіі, Фінляндыі, Англіі.

Як і ў мінулыя гады, Таварыства пасылала землякам газеты, кнігі, падручнікі, фотавыстаўкі, фільмы, вяло ажыўленую перапіску, выконвала просьбы нашых землякоў. Шмат было адпраўлена матэрыялаў, прысвечаных 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі. І ў 1968 годзе члены прэзідыума і актывісты Таварыства сустракаліся з нашымі землякамі ў Канадзе, ЗША і іншых краінах.

Зацверджаны план на 1969 год намячае шэраг новых мерапрыемстваў, якія будуць садзейнічаць пашырэнню культурных сувязей з нашымі землякамі за мяжой.

Гасцінна расчыніла дзверы яшчэ адно кафэ па праспекце Міру ў Магілёве — «Дуброва». Яго інтэр'еры стылізаваны пад беларускую карчму: драўляныя сцены, сталы, табурэткі, паўкі, рушнікі ручной вышыўкі, керамічныя салонкі, піўныя кубкі, званы для малака і віна. Стравы ў «Дуброве» таксама, у асноўным, беларускія. У меню іх каля дзюхсот. Шэф-повар «Дубровы» Міхаіл Круталевіч і маладыя афіцыянткі, нядаўнія выпускніцы Гомельскага гандлёва-тэхнічнага вучылішча, стараюцца як мага смачней накорміць наведвальнікаў, зрабіць іх знаходжанне ў кафэ прыемным.

НА ЗДЫМКУ: агульны выгляд залы кафэ «Дуброва».

Фота Н. ЖАЛУДОВІЧА.

● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Разрешите от имени моей семьи поздравить Советскую Беларусь и ее народ с пятидесятилетним юбилеем. От всей души желаем вам мира, счастья и благополучия на многие лета, преуспеяния в делах внутренних и внешних. А газете «Голас Радзімы» — расти качественно и размножаться количественно.

Хотя я и не очень силен в белорусском языке, но газету читаю исправно. Интересуюсь всем: и грустным и веселым, и серьезным и смешным. С удовольствием всегда читаю раздел «Зумар». С уважением

П. ЧЕПУРНОЙ.

Голландия.

1 января 1969 года исполнилось 50 лет нашей республике. Теперь Белоруссия — богатая индустриальная держава. А раньше она даже не имела своего официального названия — Северо-западный край был бедной и отсталой частью России. Я сам носил лапти.

Месяц тому назад получил письмо и фото своей племянницы в свадебном наряде. У меня как раз были родственники жены — французы. Они думали, что русские выглядят так, как их изображают на карикатурах. Каково же было их удивление, когда они увидели, что все молодые люди, снятые на фотографии, и невеста были хорошо одеты, можно сказать, по парижской моде.

Примите уверения в искреннем к вам уважении.

И. ЮХОВ.

Франция.

39 лет прошло с тех пор, как покинули мы свою землю. Родные, которых мы оставляли

детьми, сами уже вырастили своих детей. Как хотелось бы посмотреть на них, увидеть их радостную жизнь, но приехать нет никакой возможности, ввиду того что живем бедно и на большую дорогу не имеем средств.

Большие перемены произошли на нашей родной земле, а мы даже одним глазом посмотреть на это не можем. Что поделаешь, такая уже наша судьба.

Присылаемые вами газеты и брошюры доставляют нам большую радость. Сами перечитываем по несколько раз и передаем читать друзьям.

В нашей жизни перемен мало. Весна сменяется летом, жара достигает 40 градусов. Здесь и зимой не холодно, а летом люди помирают от жары. Цены по-прежнему растут, но мы к этому уже привыкли. На этом заканчиваю свое письмо.

М. ПАВЛЮКОВИЧ.

Бразилия.

Большое спасибо за газеты и книги. Я могу отблагодарить Родину за внимание и заботу только своей верной любовью к ней.

Я горжусь Советской страной, своим любимым Минском. До сих пор не принял немецкого подданства. Всегда в разговорах и спорах выступаю против тех, кто говорит неправду о моей Родине. Это не всегда легко и просто, потому что здесь, в капиталистическом мире, если ты работаешь, как лошадь, и молчишь, ты хороший, а если вступаешь в спор, ты уже коммунист и саботажник.

М. ПРОНСКИЙ.

ФРГ.

● ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ ● ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

ШТО СКАЗАЎ БЫ ГІСТОРЫК

Вёска Горы Горацкага раёна, што на Магілёўшчыне, такая ж, як і большасць сучасных беларускіх вёсак: добрыя дамы, шмат зеленыя, чыстыя вуліцы. На першы погляд, здаецца, нічога адметнага, а вось зойдзеш у калгасны музей і... Цікава, напрыклад, даведацца, што паўстагоддзя назад тут насілі боты толькі тры чалавекі: поп, земскі фельчар і валасны пісар. Яны ж былі адзінымі падпісчыкамі трох экзэмпляраў газеты, адзінымі гаспадарамі трох газавых лямпаў. Зараз ж у трох магазінах, што адкрыты ў вёсцы, можна налічыць каля 18 000 назваў розных фабрычных вырабаў, а электраэнергія вёска спажывае столькі, колькі сярэдняя фабрыка.

50 год назад у Горы было 9 жалезных плугоў, адна малатарня і адна конная жонярка. Цяпер—97 трактараў, збожжавых і сіласаўборачных камбайнаў, аўтамашынаў, 120 электрарухавікоў.

У музеі сабраны дакументы па эканоміцы і культуры, быту і ахове здароўя, пачынаючы з мінулага стагоддзя і да нашых дзён. Некалі сяляне вёскі Горы збіралі ў сярэднім па 40—50 пудоў збожжа з гектара. Тагачасны гісторык Шэдрын адзначаў, што насельніцтва Беларусі не атрымлівала штогод і паловы збожжа, якое неабходна было толькі для падтрымання жыцця. «Гэты недахоп, — пісаў гісторык, — папаўняўся

тым, што ў хлеб, якім харчавалася селянін, падмешвалася макуха і бульба, лебяды і драўляная карэ».

Які ж ён, сённяшні дзень селяніна вёскі Горы? Прыгадваецца такая гісторыя, што пачуў ад калгаснікаў.

...Неяк дабіраўся ў вёску адзін чалавек. Ехаў ён з Урала ў госці да сваякоў, у якіх не быў гадоў пятнаццаць. На дарозе «прагаласаваў» і яго з ахвотаю падхапіў мясцовы ліхач.

Вось праехалі Любін, мінулі Аўсянку і Ходараўку. Здаецца, недалёка і да вёскі Горы. Адмахалі яшчэ колькі кіламетраў. Пасажыр пытае ў шафёра:

— Гэта ўжо Горы?

— А ты прыглядзіся ўважліва.

Той паглядзеў з акна кабіны на паселішча і ўбачыў незнаёмую карціну: цагляныя дамы, вуліцы, залітыя электрычнымі агнямі.

— Не, гэта, відаць, не Горы. Давядзецца паварочваць...

Не дзіва, што чалавек не пазнаў гэтыя мясціны. Вёска забудоваецца па генеральнаму плану. У калгасе ёсць спецыяльная брыгада, якая і ўзводзіць для сялян трох- і чатырохкватэрныя дамы з усімі выгодамі: водаправодам, газам, цэнтральным ацяпленнем. Будовецка жыллё за сродкі арцелі. Калгаснік, як і рабочы прадпрыемства, атрымлівае кватэру бясплатна.

Чатыры гады назад даходы арцелі складалі 550 тысяч рублёў, а сёлета перавысяць мільён. Большую частку прыбытку прыносіць калгасу жывёлагадоўля. Гаспадарка спецыялізу-

ецца на вытворчасці малака і мяса. Умовы тут спрыяльныя—шмат лугоў, блізкая паша, створана спецыяльная падкормачная база. Штодзённа тут атрымліваюць дванаццаць тон малака, паўтары тоны мяса.

Штогод расшыраюцца пасяўныя плошчы за лік забалочаных земляў. Зразумела, не застаецца па-за ўвагай і павышэнне ўраджайнасці. 270 цэнтнераў бульбы, 27 цэнтнераў збожжавых з гектара—і гэта яшчэ не мяжа.

Чатыры гады назад на кожны чалавек-дзень выдадзена было па два рублі, а сёлета больш пяці рублёў. Заработак гэты цвёрды, гарантаваны, ён не залежыць ад пары года.

У апошні час праўленне калгаса шмат сродкаў выдзяляе на механізацыю працаёмкіх працэсаў. У жывёлагадоўлі механізавана ўжо даенне, нарыхтоўка кармоў, паддача вады. Работнікі ферм перайшлі на дзюххвонную работу. І праца іх мала чым адрозніваецца ад працы рабочага на прадпрыемстве.

Калгас на свае сродкі пасылае на вучобу юнакоў і дзяўчат. Яны вяртаюцца добрымі спецыялістамі. За кошт арцелі ўжо набылі спецыяльнасць каля 25 чалавек. І зараз вучыцца ў сельскагаспадарчых інстытутах, тэхнікумах і вучылішчах 14 чалавек.

Жыццё селяніна наогул мяняецца, растуць яго запатрабаванні. Настаў час будаваць у вёсцы сучасны стадыён. Для дзяцей створаны піянерскі лагер. Трэба думаць і аб музычнай школе.

Вось хоць бы ўзяць прамад-

скія фонды арцелі. За іх кошт поўнасцю электрыфікаваны дамы, адменена кватэрная плата, пабудаваны клуб, дзіцячыя яслі, прадастаўляюцца аплатаемыя водпускі, выдаюцца пенсіі, набываюцца пуцёўкі на курорты і ў дамы адпачынку. Дарэчы, калі да рэвалюцыі на ўвесь павет з насельніцтвам 128 470 чалавек земства выдаткоўвала на эканамічную дапамогу насельніцтву ўсяго 100 рублёў, то цяпер 98 членам сельгасарцелі штомесяц выплаваецца 1 870 рублёў пенсіі па старасці.

У мінулым годзе па пуцёўках, набытых калгасам, адпачывала ў санаторыях і дамах адпачынку 34 чалавекі. Звыш 180 дзяцей калгаснікаў правялі лета ў піянерскім лагеры.

II

Тыя ж музейныя экспанаты сведчаць: адной са страшных з'яў старога ладу была зусім нізкая жыццёвая насельніцтва. 50 год назад у школах Горацкага павета займалася толькі 9 працэнтаў дзяцей школьнага ўзросту. На патрэбы народнай адукацыі адпускалася ў разлік на душу насельніцтва 41 капейка ў год, а адзін настаўнік даводзіўся на 735 дзяцей.

Мне трапіліся здымкі і імёны першых сялян, якія пачыналі вучобу ў першай савецкай школе, што была адразу ж арганізавана ў Горах. Зараз гэтыя людзі—гонар вёскі. Сярод іх доктар сельскагаспадарчых навук Уладзімір Чатыркін, доктар геалагічна-мінералагічных навук прафесар Даніла Пагуляеў, прафесар Георгій Іваноў, доктар медыцынскіх навук Давід

Міхлін. Нямаю юнакоў і дзяўчат, скончыўшы гэтую школу пазней, стала добрымі настаўнікамі, урачамі, канструктарамі, аэраномамі, геалагамі. Зараз у вёсцы ёсць сярэдняя школа, якую наведвае 400 дзяцей калгаснікаў. Іх навучаюць 24 настаўнікі.

Кніга стала самым бліжнім сябрам селяніна, бадай, такой жа неабходнасцю, як і хлеб надзённы. Горская бібліятэка абслугоўвае тры вёскі калгаса імя Святлова. Кніжны фонд бібліятэкі складае 15,5 тысячы тамоў разнастайнай літаратуры, або амаль па 20 кніг на кожнага жыхара, выключваючы дзяцей дашкольнага ўзросту. Гэта мастацкая літаратура: творы беларускай, рускай і замежнай класікі, савецкіх пісьменнікаў—прадстаўнікоў розных рэспублік. Есць зборы твораў К. Маркса, Ф. Энгельса, Ул. Леніна.

Я праглядаю том за томам, а на памяць зноў прыходзяць запісы, зробленыя ў музеі. Да рэвалюцыі на аднаго селяніна ў Горацкім паеве прыпадала 0,01 кніжкі, бо адзіная паловавая бібліятэка налічвала каля дзюх тысяч тамоў, да таго ж палавіна з іх — бібліі, малебнікі, жыцці святых. А зараз у раёне каля сотні сельскіх, саўгасных і школьных бібліятэк.

Цікава прыжмета: сярод наведвальнікаў бібліятэкі большасць людзей сярэдняга і сталага ўзросту. А па сведчанню земства, палова чытачоў былі ў мінулым... дзеці да 14 гадоў. Пасля 30 год сяляне, як правіла, зусім пераставалі чытаць.

Мяне пазнаёмілі з калгаснай даяркай Аленай Пасікавай з вёскі Ходараўка, якая арганіза-

ПІСЬМО У САСЬКАЎКУ

У вёску Саськаўка Шклоўскага раёна на мя брыгадзіра са Злучаных Штатаў прыйшло пісьмо: «Напішыце, калі ласка, брыгадзір, як жыўць мае землякі ў вёсцы. Калі ёсць, прыйшліце здымкі. Хацелася б паглядзець на вёску, якой яна стала».

Не ведаў Пятрусь Марфель, што пісьмо трапіць у рукі яго пляменніка брыгадзіра Станіслава Мікалуцкага.

Не адзін Стась адказваў на пісьмо дзядзькі. Разам з ім пісалі вясцоўцы, пісалі аб тым, што непазнавальна змянілася Саськаўка, што лес і зямля, якая належалі пану, зараз калгасныя. Калісьці хаты нашы асвятляла лучына, цяпер у нас электрычнасць, радыё, у многіх свае тэлевізары. Пісьмо заканчвалася словамі: «Прыязджай, Пятрусь, сам пабачыш, як мы жывём».

І ён прыехаў, прыехаў назаўсёды. Я сустрэўся з Пятрусём Марфелем напярэдадні Кастрычніцкіх свят у хаце Станіслава Мікалуцкага. Ужо немалады чалавек з сівай на скронях расказаў:

— Цяжка ўявіць, як усхвалявала мяне тады пісьмо з дому. Здаецца, птушкай паляцеў бы на сваю Радзіму, дужа хацелася пабачыцца з роднымі, паглядзець на сваю вёску.

Прыехаў я і сапраўды не пазнаў Саськаўку. Шчыра кажучы, не паверыў, што гэта мая вёска, што тут прайшла вайна і многія хаты пагарэлі.

Ён на хвіліну задумваецца, нешта прыпамінае:

— Ну, вось хоць бы такі прыклад. Школы ў нас раней не было. А цяпер школа. Настаўнікамі ў ёй дзеці маіх сяброў. Бальніца таксама ёсць.

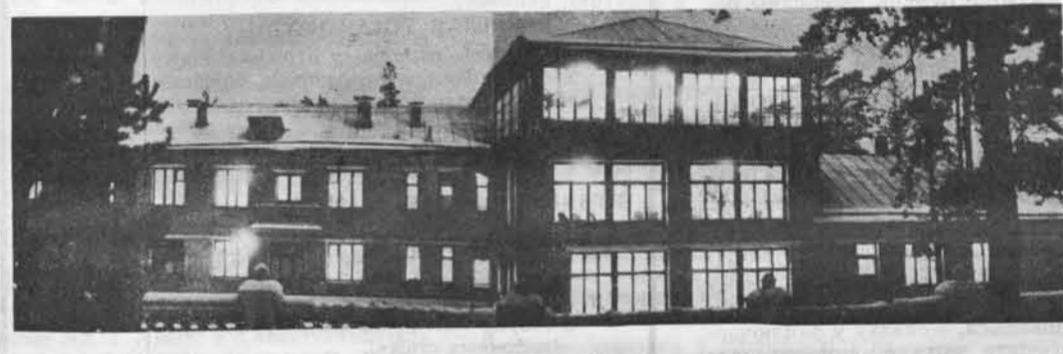
— Зараз я самы шчаслівы чалавек, — сказаў мне на развітанне Пятрусь Марфель.

Я. КРУПЕНЬКА.

Штогод у санаторыі-прафілакторыі Мінскага ордэна Леніна трактарнага завода адпачываюць і ўмацоўваюць здароўе 1300 рабочых і служачых прадпрыемства. Здраўніца размешчана ў сасновым бары. Лячэбныя кабінеты аснашчаны найвышым медыцынскім абсталяваннем. Заводскія санаторыі наведваюць шматлікія заручбы дэлегацыі. За вопытам да трактаразаводцаў прыязджаюць прадстаўнікі падобных здраўніц многіх рэспублік краіны.

НА ЗДЫМКАХ: Агульны выгляд санаторыя-прафілакторыя. Фельчар Ніна Працкевіч кансультуе па курсу лячэння машыністку трактарнага завода Людмілу Мазневу.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

ШЭДРЫН

вала па ўласнай ініцыятыве ў сябе дома бібліятэку на грамадскіх пачатках. Яна ўвесь вольны час аддае любімай справе. І зараз цяжка вызначыць яе прафесію, даярка яна ці бібліятэкар.

III

У адным з дакументаў калгаснага музея значыцца: «Медыцынскае абслугоўванне насельніцтва па сутнасці было аддадзена на водкуп розным знахарам, варажбіткам, бо на аднаго ўрача ў павеце прыходзілася 42 917 чалавек, на аднаго фельчара—11 258, на адну акушэрку—32 185 чалавек. Затраты павятовага земства на ахову здароўя ў разліку на душу насельніцтва складалі 33 капейкі ў год».

І вось я ў калгаснай бальніцы. Заходжу да галоўнага ўрача Уладзіміра Міранкова, паказваю яму выпіску. Той прыжмураецца, быццам збіраецца з думкамі.

— Гэта ні ў якое параўнанне не ідзе з нашым сённяшнім медыцынскім абслугоўваннем. Папершае, зараз у нас ёсць свая бальніца, дзе працуюць сем урачоў і крыху больш фельчараў і акушэраў. А абслугоўваем мы 3 570 чалавек. Вось і падлічыце, колькі чалавек даводзіцца на аднаго ўрача.

Міранкова можна лічыць карэнным жыхаром. Яго бацька-ўрач прыехаў на працу ў гэтыя мясціны ў сорак чацвёртым годзе. Тут тады толькі што прайшоў фронт. Усе дамы былі разбураны, і першы медыцынскі пункт размяшчаўся ў зямлянцы. Хлопчык быў першым памочнікам бацькі.

А калі падрос, сур'ёзна захапіўся медыцынай, паспяхова скончыў Віцебскі медыцынскі інстытут. Ён замяніў бацьку, які пайшоў на пенсію.

— У былым павеце са ста новавараджаных заставалася жыць толькі 9,—працягвае Ул. Міранкоў.—А вось за два апошнія гады на нашым участку не было ніводнага выпадку дзіцячай смяротнасці. Прырост насельніцтва павялічыўся ў некалькі разоў. За мінулыя дзесяць гадоў у нас не памерла пры родах ні адна жанчына. Амаль не зазіралася выпадкаў вострых эпідэмічных захворванняў.

— І як вы гэтага дасягнулі?

— Усім вядома, што хваробу лягчэй папярэджваць, чым вылечыць. І мы імкнёмся ісці гэтым, больш лёгкім, шляхам. Праводзім сістэматычную дыспансерызацыю, якая папярэджвае абстражэнне і развіццё хваробы. Урачы самі сочаць, калі і каму трэба з'явіцца на амбулаторны агляд. Робіцца гэта проста: людзям рассылаюцца паштоўкі. Асабліва строга вытрымліваецца графік запрашэнняў у адносінах да дзяцей дашкольнага ўзросту, інвалідаў вайны і працы, гандлёвых работнікаў.

Амбулаторны прыём праводзіцца не толькі на месцы, у паліклініцы, але і на ўсіх фельчарска-акушэрскіх пунктах. Туды рэгулярна вяртаюцца ўрачы ўчастковай бальніцы: хірург, тэрапеўт, неўрапатолаг, зубны ўрач. На ўчастку створаны санітарныя дружны, дзейнічае шэсць санітарных пастоў. У час палаяных работ гэтыя пасты пастаянна дзя-

жураць на палях, клапацяцца аб арганізацыі адпачынку і грамадскага харчавання, забяспечваюць брыгады індывідуальнымі аптэчкамі. Служба здароўя трымае пад неаслаблым кантролем студні, вадзёны, месцы грамадскага карыстання, клапаціцца аб азе ляненні вуліц, аб тым, каб як мага больш людзей займалася фізкультурай і спортам.

Хоць гэта далёка і не ўсе напрамкі прафілактычнай работы, але ў нашых чытачоў можа з'явіцца сумненне: маўляў, як жа паспяваюць нейкіх сем урачоў бальніцы і наглядаць за сваімі пацыентамі ў палатах, і прымаць хворых у паліклініцы, і выезджаць на фельчарска-акушэрскія пункты, і займацца прафілактыкай?

Пытаюся ў галоўнага ўрача.

— На ўсё можна знайсці час, калі яго рацыянальна выкарыстоўваць,—адказвае ён.— Раней, напрыклад, у нас шмат часу ішло на афармленне гісторыі хвароб. Бывала, урач зробіць абход хворых і на працягу трох і больш гадаў не расстаецца з аўтаручкай. Мы паскорылі гэтую аперацыю. Устанавілі мікрафон. Пасля абхода ўрач дыктуе ўсё, што трэба запісаць у лячэбныя карткі хворых. Траціць ён на гэта калі паўгадзіны, потым сястра ўсё перададрукоўвае. Калі ж улічыць, што калгасная бальніца добра абсталявана, забяспечана транспартам, што прафілактычная работа вядзецца даўно, а таму і хворых становіцца ўсё менш, чым было раней, стане зразумелым, адкуль ва ўрачоў хапае часу на ўсё.

Ул. ГУЛЬКО.

АБЫЙ ДЗЕМСЯ БЕЗ «ДОБРАЗЫЧЛІЦАЎ»

памфлет

Хто мог бы падумаць, што поспехі Савецкай Беларусі ў эканоміцы і культуры, якія асабліва ярка былі прадэманстраваны ў час нядаўняга святкавання залатога юбілею рэспублікі, так узрушаюць і выб'юць з раўнавагі бебурнацаў, так ускалыхнуць іх мутныя душы! Асабліва занепакоенасць выказалі тыя з іх, што ў свой час абляпілі мікрафоны амерыканскай радыёстанцыі «Свабода» ў Мюнхене. Дзіва што: ім жа прыходзіцца рыхтаваць перадачы ў разліку на Беларусь, а гэта справа цяпер нялёгкая.

Беларусь сёння не тая, якой была раней. Залычыўшы раніш вайны, яна вельмі ўзмужнела, набралася новых сіл, шпэркім крокам рушыла наперад. Тут цяпер развітая прамысловасць, механізаваная буйная сельская гаспадарка, высокая культура, Узраслі даходы насельніцтва. У магазінах дастаткова тавараў і прадуктаў. Бясplatная адукацыя, бясplatнае лячэнне, розныя іншыя сацыяльныя выгоды. Беларусь займае віднае месца на міжнароднай арэне.

Ну, што рабіць у такіх абставінах бебурнацу, які здаўна прысмактаўся, як п'яўка, да мікрафона той «Свабоды»? Хочаш-не-хочаш, а прыходзіцца перастройвацца.

Нехта Кастусь Дамавец (магчыма, разнавіднасць таго ж Кастуся Рамановіча, што некалі зваўся Рыгорам Казаком) пачаў спецыялізавацца на нашых недахопах. Адшукае крытычную заметку ў газеце ці часопісе, вылісаных з Мінска, і з асадавай учэпіцца за яе, як клешч. Разгледзіць і так, і гэтак, пасмакуе. Потым з заклапочаным выглядам паразважае аб «безгаспадарчасці» і... дасць дзелавую парадку.

Неяк раз ён вычытаў у савецкім друку, што Мінскі завод халадзільнікаў мае прэтэнзіі да прадпрыемстваў-пастаўшчыкоў некаторых халадзільных дэталей. Гэта паслужыла яму тэмай для цэлага трактата аб якасці прадукцыі. Дамавец заступіўся за Мінскі завод халадзільнікаў і паківаў пальцам на заводы-пастаўшчыкі. Потым перайшоў да абагульненняў і — каб крытыка была канструктыўнай — параўнаў «перадаць усе прадпрыемствы самім рабочым пад уладу», бо «стаўшыся гаспадарамі прадпрыемстваў, рабочыя працавалі б і больш і лепш».

Няўцям гэтаму дзіваку, што рабочыя ў нашай краіне сталіся гаспадарамі яшчэ паўвека таму назад. Выходзіць, што нядрэнная парада трапіла не па адрасе. Параім і мы Дамаўцу: накіруйце парадку фордам, рафелерам, хантам, дзюнонам і да іх падобных як у Амерыцы, так і ў іншых краінах капіталу. Няхай яны перададуць «прадпрыемствы самім рабочым пад уладу». Вось толькі ці паслухаюцца яны Кастуся Дамаўца? Могуць яшчэ памылкова палічыць яго чырвоным?

Уяўляю сабе на твары Дамаўца сарданічную ўсмешку: не клапаціцца, маўляў, за мяне. Я не такі дурны, каб звяртацца з прапановамі-парадамі да хантаў ды дзюнонаў.

А нядаўна вышэй памянёны аўтар грунтоўна заняўся праблемай няпоўнай загружанасці грузавага аўтатранспарту на дарогах Беларусі. Пачытаў адпаведныя матэрыялы ў нашым друку, палічыў дарогі, памножыў іх на колькасць грузавікоў і прыйшоў да выснаву: «Штодня праносяцца ўлегчы тысячы грузавікоў». Нядобра! Трэба нешта прадпрымаць. Прыкінуў так і гэтак і рашыў, што тут павінны ўмяшчацца «ўрадавыя органы» Беларусі. «Яны, — указвае Кастусь, — павінны абдуць гэтую справу, тым больш, што гэта абяцае эканомію велізарныя выгады».

А пакуль тыя «органы» будуць думаць (нялёгка ж задачу задаць ім Дамавец), ён рашыў дапамагчы парадамі — «не скупіцца на павышэнне заробаткаў шафёрам. Трэба зацікавіць іх матэрыяльна». (Тут варта сказаць, што «добразычлівы дарадчык» усе гэтыя прапановы проста прысябечыў, бо яны маюцца ў матэрыяле аб аўтатранспарце. Відаць, Дамаўцу дужа хочацца, каб усе парады зыходзілі толькі ад яго).

Мроіцца яму такая карціна. Яго парады выклікаюць неверагодную зацікаўленасць на былой Бацькаўшчыне. Спехам, проста ў пажарным парадку, там ствараюцца камісіі па іх вывучэнню. Склікаюцца нарады, ды што там нарады — канферэнцыі і з'езды! Збіраюцца прадстаўнікі грамадскасці, партыйных і прафсаюзных арганізацый, вучоныя-эканамісты, гаспадарчыя работнікі, сацыялагі. На трыбуны адзін за адным падмаюцца масцітыя дактары і кандыдаты навук, кіраўнікі прадпрыемстваў, міністры... Іх пранікнёныя прамовы нельга слухаць без дрыготкага хвалявання. (К. Дамавец сплюшчвае павекі і яўна чуе тых прамоўцаў).

— Пспехаў, канешне, мы дасягнулі немалых, — гаворыць чарговы прамоўца. — Але яны не павінны закрываць нам вочы на недахопы. Калі мы ўважліва вывучым і прааналізуем заўвагі і парады Кастуся Дамаўца з радыёстанцыі «Свабода», то стане зусім відавочна, што нам цяпер рабіць. Дзякуй яму за навуку, за тое, што прасвяціў нас. Каб не ён, блукаць бы нам яшчэ паўстагоддзя ўпоцемку.

А ў час перапынку ў фазе, у буфетах толькі і размоў што аб ім, Кастусю Дамаўцу.

— Глядзі-ка ты, хоць і бебурнац, але і яму душа баліць за нашы недахопы...

— Такія каштоўныя парады і зусім задарма...

— І як толькі яму ўдаецца на той «Свабодзе» працягваць у эфір карысныя для нас перадачы? Мусяць, цішком ад гаспадароў...

— Дзіва што, амерыканцы ж не ведаюць беларускай мовы...

Па твары К. Дамаўца блукае ўхмылка. Трызненне адступае, змяняецца ўспамінам, як нядаўна перад ім, такімі ж, як ён, дамаўцамі, выступаў адзін з вопытных амерыканскіх тэарэтыкаў сучаснай палітычна-дыверсійнай прапаганды... Ён асабліва наіскаў на змены ў тактыцы, на дыферэнцыраваны падыход пры падрыхтоўцы перадач. Што можна для эмігрантаў у «вольным свеце», тое нельга даваць у перадачах, разлічаных на савецкіх грамадзян. Супрацьпаказана...

Канфідэнцыйная гутарка тэарэтыка аздачыла і нават крыху разгубіла кожнага дамаўца.

— А як жа нам быць? — пыталіся яны.

— Не чапайце капіталізм, — параіў тэарэтык. — А чапайце сацыялізм. Учпіцеся ў яго і не адпускайце.

Дамаўцы перастроіліся. Цяпер яны хоць і замоўчваюць поспехі сацыялізма, але і не адмаўляюць іх. Што датычыць недахопаў ці памылак, тут ужо стараюцца з усіх сіл. Нястомна вывуджаюць іх з савецкіх выданняў. Без адкрытай зласлівасці звяртаюць на іх увагу, з выглядам дзелавітасці абмяркоўваюць і аналізуюць. Пры гэтым не забываюць з мукі зрабіць слана і тут жа даць адпаведную парадку, што рабіць з гэтым «сланом». Але савецкія людзі здольны і самі разабрацца ў сваіх негатыўных з'явах і выправіць недахопы. (Для таго ж і пішуць аб іх у сваёй прэсе). Абыдземся і без «добразычліцаў».

М. РАЖКОУ-РУЖЫЦКІ.

29 ТАМОЎ НАРОДНЫХ СКАРБАЎ

Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору Акадэміі навук БССР рыхтуе да выдання шматтомны Збор твораў беларускага фальклору.

— Шматтомны Збор твораў беларускага фальклору, — расказвае дырэктар Інстытута акадэмік АН БССР П. Глебка, — выдаецца ў нас упершыню. Мяркуюцца, што ён будзе складацца з 29 тамоў. Памеры аднаго тома — 30-40 умоўных друкаваных аркушаў. Такім чынам, па аб'ёму гэтае выданне на многа пераўзыйдзе ўсе фальклорныя зборнікі, выпушчаныя ў дакастрычніцкі і савецкі час. Гэта будзе самы грунтоўны і самы прадстаўнічы звод беларускага фальклору, які ахопіць усё лепшае, што створана беларускім народам на працягу яго гісторыі ва ўсіх вусна-паэтычных жанрах.

Шматтомны Збор беларускага фальклору падсумуе, дарэчы, і ўсе набыткі беларускай фальклорыстыкі.

У выданні будзе шырока прадстаўлена спадчына дэвалюцыйных фальклорыстаў — працы, публікацыі і запісы Я. Чачота, П. Шпілеўскага, І. Насовіча, П. Бяссонава, П. Шэйна, Е. Раманова, М. Федароўскага, А. Сержпутоўскага і многіх іншых збіральных і даследчыцкіх беларускага фальклору.

Увойдуць у збор і многія фальклорныя матэрыялы, што выйшлі ў беларускіх архівах, а таксама ў архіўных сховішчах Масквы, Ленінграда, Вільнюса.

Вялікая колькасць фальклорных тэкстаў выдана з выданняў і публікацый савецкага часу — з перыядычнага друку, са збораў Р. Шырмы, Г. Цітовіча, М. Чуркіна, Ф. Яноўскага.

Нарэшце, будуць апублікаваны шматлікія матэрыялы, сабраныя нашым Інстытутам у выніку фальклорных экспедыцый, і запісы, атрыманыя намі з вышэйшых навучальных устаноў, з тамоў народнай творчасці і ад асобных збіральных.

Галоўным крытэрыем пры адборы тэкстаў для выдання была перш за ўсё ідэяна-мастацкая вартасць твораў, іх арыгінальнасць. Апрача таго, укладальнікі ўлічвалі і месца бытавання твораў — тэксты падбіраліся так, каб у выданні былі прадстаўлены ўзоры кожнага фальклорнага жанру ўсіх абласцей Беларусі.

Цяпер пра структуру ўсяго выдання і асобных тамоў. Фальклорны матэрыял, які ўвойдзе ў збор, сістэматызаваны ў адпаведнасці з прынцыпамі класіфікацыі, прынятымі ў сучаснай фальклорыстыцы. Фальклорныя творы групуюцца па сваіх жанравых і функцыянальных якасцях з улікам і сюжэтно-гісторыка-тэматычных асаблівасцей.

Усе фальклорныя творы падзелены ў зборы на тры асноўныя «родавыя» групы: песенная творчасць, народная проза і народ-

ная драма. Унутры гэтых груп ажыццяўляецца жанравы падзел.

Больш за палову тамоў усяго выдання будзе аддадзена песням. Такім песенным жанрам, як працоўныя, каляндарныя, абрадавыя, лірычныя песні, балады і рамансы, гістарычная і рэвалюцыйная песні, частушкі і прыпеўкі, будуць аддадзены асобныя тамы.

Некалькі тамоў складуць казкі — аб жывёлах, чарадзейных, сацыяльна-бытавыя і іншыя.

Па адным томе адведзена на дзіцячы фальклор, замовы, легенды, паданні і сказы, анекдоты і жарты, народныя загадкі. Асобны том складуць прыказкі, прымаўкі і выслоўі.

Кожнай жанравай групе будзе папярэднічаць уступны артыкул, усе тэксты будуць падрабязна пракаменціраваны. У каментары абавязкова падаюцца асноўныя звесткі пра месца і ўмовы бытавання тэксту, крыніцы публікацыі, асноўны тэкст супастаўляецца з варыянтамі.

Песенныя тэксты і тэксты, якія вымагаюць музычнага суправаджэння, у многіх выпадках будуць пададзены разам з нотнымі запісамі.

Усе тэксты твораў будуць публікавацца ў адпаведнасці з сучасным правапісам. Фанетычныя і марфалагічныя асаблівасці народнай гаворкі захоўваюцца толькі тады, калі гэтага патрабуе мастацкая форма твора (рыфма, рытм і г. д.).

І, нарэшце, пра тэрміны выдання. Збор беларускага фальклору мы мяркуюем выдаваць серыйна. У бліжэйшыя пяць-сем гадоў будзе выпушчана першая серыя з 15 тамоў.

Першы том выйдзе ў 1970 годзе — да 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Ільіча Леніна. У гэтым томе будуць змешчаны беларускія народныя песні савецкага часу, слод іх — песні, прысвечаныя Леніну, партыі, Радзіме.

Услед за ім выйдзе том гістарычных і рэвалюцыйных песень, потым — тамы жніўных песень, песень веснавога і восеньскага цыклу, радзіннай і вясельнай паэзіі, лірычных песень, сацыяльнай лірыкі, частушак, сатырычных і жартоўных песень, некалькі тамоў казак, том загадак і г. д.

Большасць тамоў гэтай серыі падрыхтавана ўжо да друку, завяршаецца праца і над астатнімі.

— Не сумняваемся, — сказаў у заключэнне П. Глебка, — што выхад шматтомнага Збору твораў беларускага фальклору чакуюць шматлікія чытачы і што яго з радасцю сустрэне і наша літаратурная грамадскасць, і вучоныя, выкладчыкі, студэнты, аматары мастацкай самадзейнасці, і шырокія колы чытачоў, якім дарага вусна-паэтычная творчасць беларускага народа.

У Жлобінскай школе-інтэрнаце створан музей Ул. І. Леніна. Старшакласнікі Валерыя Волкаў і Мікалай Пась, якіх вы бачыце на здымку, зрабілі мадэль крэйсера «Аўрора». Юныя леныцы ўзнагароджаны экскурсійнай пущёўкай у Мінск.

ЛЯ БРАМЫ АСТРОГА

Урывак з рамана «Лукішкі»

Надзейшоў тэрмін спаткання Надзі з Андрэем. Дагэтуль у астрог яна адна не хадзіла. Заўсёды з ёй былі Таня або Вера. Зараз яна надумала пайсці адна. Гэта было яе апошняе спатканне з мужам перад родамі.

Надыходзіла восень. Людзі, што стаялі пад астрожнай брамай, былі апрануты ўжо ў асеннюю вопратку. У кожнага ў руках клуначак або сумка з перадачай. Перадач яшчэ не прыёмалі і не пускалі наведвальнікаў у астрожную пачкальню. Людзі стаялі і паціху размаўлялі між сабой. Час ад часу сумна ўздыхаючы, гаварылі пра дамашнія беды, пра астрог і яго жыццё. Кожны расказваў пра сваё гора. Шчаслівыя людзі не прыходзілі пад чыгунную браму гэтых панурых муроў.

Надзя моўчкі стаяла каля

самага акенца, праз якое прымалі перадачы. У яе не было тут знаёмых, а вясковая нясмеласць не дазваляла заводзіць з кім-небудзь гутарку. Туліла ў шырокі плашчык сваю фігуру цяжарнай жанчыны, саромелася і адчувала сябе няёмка.

Каля яе стаяў яшчэ досыць малады мужчына і час ад часу ўважліва паглядаў на яе сваімі маленькімі, рухавымі вочкамі, нібы жадаючы распачаць з ёй размову або запытаць пра штось такое, чаго не павінны чуць іншыя. Надзі цяжка было разабрацца, што гэта за чалавек. Па вопратцы ён нагадваў гарадскога беспрацоўнага: вельмі панашанае, а месцамі нават пашарпанае паліто, грубыя і, відаць, не па новаму чаравікі, старая кепка. Гэтая вопратка неяк не вязалася з досыць гладкім тварам і выпе-

шчанымі вусікамі моднай стрыжкі. Яго вострыя вочкі бегалі па людзях, нібы ён кагось шукаў і не знаходзіў.

Урэшце ён не вытрымаў і загаварыў, звяртаючыся да Надзі, вельмі ветла і лагодна, укладваючы ў свае словы нейкую ненатуральную цеплыню і спагаду:

— Выбачайце, калі ласка, маю цікаўнасць, пані з вёскі прыехала сюды? Я не памыліўся?

— Не... Так, я з вёскі, але тут ужо ў Вільні даўно, — пачала, крыху спалохаўшыся, тлумачыць Надзя і заўважыла, што гаворыць незнаёмы па-беларуску, але не так, як сапраўдныя беларусы. Аднак гэта думка мільгавнула і знікла.

— А да якога прыйшла пані, калі не сакрэт?

— Да мужа, муж мой тут.

— Ох, як шкада! Муж пані ў

СРОДКАМІ МЕДАЛЬЕРНАГА МАСТАЦТВА

Перад Домам урада ў Мінску — славуці помнік Уладзіміру Ільічу Леніну, створаны народным мастаком СССР, заслужаным дзеячом мастацтваў БССР і УССР Мацвеем Манізерам. Гэты помнік — адзін з лепшых у краіне. Яго аўтар на працягу ўсяго жыцця натхнёна працаваў над вобразам правадыра пралетарскай рэвалюцыі, першай у свеце сацыялістычнай краіны. М. Манізерам створаны помнікі Леніну ў Петравадворску, ва Ульянаўску, у Маскве ў Лужніках (гэты помнік экспанавалася на Сусветнай выставцы ў Бруселі), а таксама бюст-помнік бацьку Леніна — І. М. Ульянаву і бронзавая статуя маці Уладзіміра Ільіча — М. А. Ульянавай.

А ў 1962 годзе ў залах Акадэміі мастацтваў СССР на IV выставцы твораў правадзейных членаў, ганаровых членаў і членаў-карэспандэнтаў Акадэміі мастацтваў СССР упершыню былі паказаны дванаццаць памятных медалей, прысвечаных жыццю і дзейнасці Уладзіміра Ільіча, створаных правадзейным членам Акадэміі мастацтваў СССР М. Манізерам. Праз год яны былі выпушчаны ў свет Ленінградскім манетным дваром. Маркс, Энгельс, Ленін... Бацькі і сямя Уладзіміра Ільіча... Ленін — гімназіст... Ленін — студэнт... Ленін — зашквалінік «Іскры»... Ленін — правадыр Кастрычніцкай рэвалюцыі і Краіны Саветаў... Гэтыя і іншыя тэмы — у аснове серыі медалей М. Манізера.

М. ТОЙБЕРМАН.

ПРЭМ'ЕРА НАРОДНАГА ТЭАТРА

Народны тэатр Барысаўскага гарадскога дома культуры, старэйшы ў рэспубліцы, дзялі паказаў сваю 25-ю прэм'еру — спектакль па п'есе К. Чорнага «Бацькаўшчына».

У спектаклі заняты амаль увесь творчы склад тэатра: майстар аўтарамонтажнага завода Анатоля Тушыньскі (Леспольд Гушка), загадчык гарадскога аддзела культуры Міхась Славін (пан Едка), выхавальніца школы-інтэрната Галіна Грышкіна (Марылька) і іншыя.

15 гадоў калектывам нязменна кіруе заслужаны дзеяч культуры БССР Ф. Міхайлаў, і 25-ю прэм'еру ставіў Фёдар Мікалаевіч. Афармляў спектакль мастак С. Мірзаян. Ужо многа гадоў над тэатрам шэфствае народная артыстка БССР В. Галіна. У пастановцы гэтага спектакля яе кансультацыя была надзвычай карыснай.

33-я МУЗЫЧНАЯ УСТАНОВА

Цудоўны падарунак атрымалі юныя музыканты Першамайскага раёна горада Віцебска. Тут здадзены ў эксплуатацыю двухпавярховы будынак новай музычнай школы. Гэта 33-я музычная ўстанова ў вобласці.

А. АРЦЕМАЎ.

НЕЗВЫЧАЙНАЯ БІБЛІЯТЭКА

Яна знаходзіцца пры клубе вучэбна-вытворчага камбіната сляных горада Барысава. На яе паліцах вы не ўбачыце томікі кніг з мастацкіх вокладках з прыгожымі ілюстрацыямі. Бібліятэка складаецца з твораў мастацкай літаратуры, запісаных на магнітафонных стужках.

У такім незвычайным «выданні» можна паслухаць творы класікаў рускай літаратуры А. Пушкіна, М. Лермантава, Л. Талстога, І. Тургенева, А. Чэхава, М. Горкага. Есць у бібліятэцы запісы твораў савецкіх пісьменнікаў К. Сіманова, Б. Паллявога, В. Кажэўнікава і іншых.

Багата прадстаўлены ў магнітафонных запісах творы беларускіх пісьменнікаў — «Людзі на балоце» І. Мележа, «На ростанях» Я. Коласа, «Трывознае шчасце» і «Сэрца на далоні» І. Шамякіна, творы П. Броўкі, А. Кулакоўскага.

Зараз у гэтай незвычайнай бібліятэцы налічваецца 420 назваў мастацкай літаратуры, запісаных на магнітафонных стужках.

А. БЕНЯНСОН.

Міхась
МАШАРА

ТАВАРЫ З УСЯГО СВЕТУ

Коста-Рыка, далёкая лацінаамерыканская краіна, стала сямідзесятай дзяржавай, з якой заключыла гандлёвую зделку ўсесаюзнае аб'яднанне «Саюзплодмарт». Яна даставіла ў нашу краіну 7 000 тон кавы ў зернях.

Вінаград, яблыкі, фруктовы сок — з Балгарыі, бананы — з ДРВ, Гвінеі, Эквадора, ананасы, лімоны — многія далікатэсы «Саюзплодмарт» купляе па ўсім свеце. Яго задача — больш поўна задаволіць попыт наша пакупніка ў дарах паўднёвых зямель. Аб'яднанне працуе толькі трэці год, але яго абарот перавысіў ужо 540 мільянаў рублёў. 90 працэнтаў гэтага абароту прыпадае на імпартажны аператы.

— Разам з кавой, фруктамі мы купляем за рубяжом новыя маркі він, кан'якоў, — расказаў на прэс-канферэнцыі старшыня «Саюзплодмарту» А. Тутушкін. — Вельмі

буйны кантракт на пастаўку ў СССР 500 тысяч тон сухога віна заключаны, напрыклад, з Алжырам. Упершыню закуплена вялікая партыя французскага кан'ячнага спірту.

У нашых экспартных аператыях «ганаровае месца» адводзіцца чорнаму чаю. Яго ахвотна купляюць Венгрыя, Польшча, Англія, Галандыя. На зялёны чай вялікі попыт у Марока. У Балгарыі, Францыі, ФРГ, Японіі і многіх іншых краінах усё большыя «пазіцыі» заваёўвае рускі квас. Нарэшце амаль усе 70 краін, з якімі мы вядзем гандаль, бяруць нашу гарэлку (яе экспарт складае, дарэчы, дзве дзесятыя працэнта ад агульнай вытворчасці). Навінка на сусветным і ўнутраным рынку — ленынградскі «Рускі бальзам» з трыма быліннымі багатырамі на этыкетцы. Ён настойваецца на 22 кампанентах — травах, карэннях.

В. ШМЫГАНОЎСКИ.

На сямі факультэтах Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Ул. І. Леніна зараз вучыцца амаль 300 замежных студэнтаў, аспірантаў і стажораў, якія прыехалі да нас з 19 краін Азіі, Афрыкі, Еўропы і Лацінскай Амерыкі. Гэта будучыя выкладчыкі, інжынеры, спецыялісты па фізіцы, хіміі, матэматыцы, біялогіі, філалогіі, геаграфіі. 146 юнакоў і дзяўчат з В'етнама залічаны на падрыхтоўчы факультэт.

Ва ўніверсітэце нашы госці атрымліваюць стыпендыю, жывуць у адных інтэрнатах з савецкімі студэнтамі, бясплатна карыстаюцца падручнікамі і ўсёй неабходнай літаратурай. На нашай зямлі ў замежных гасцей многа шчырых, сапраўдных сяброў. І нездарма ў адным са сваіх сачыненняў Нгуен Тхань Чыонг напісаў: «Мы, в'етнамскія студэнты, лічым Савецкі Саюз сваёй другой Радзімай». Гэта словы ўдзячнасці за нашу бескарыслівую дружбу і братэрскую дапамогу. НА ЗДЫМКУ: в'етнамскія студэнты ў фанетычным кабінцеце.

АДЗІНЫМ ФРОНТАМ — ДА КАМУНІЗМА

САВЕТУ
ЭКАНАМІЧНАЙ
УЗАЕМАДАПАМОГІ
— 20 ГАДОЎ

На вялізных прасторах ад Эльбы да Ціхага акіяна раскінуліся краіны сусветнай сацыялістычнай садружнасці народаў. Сама сацыялістычная сістэма яшчэ маладая. Але, нягледзячы на гэтую акалічнасць, яна ператварылася ў магутную сілу сучаснасці. Цяпер на яе долю прыходзіцца 38 працэнтаў сусветнай прамысловай вытворчасці.

Краіны сацыялістычнага лагера, як вядома, маюць аднагоўную эканамічную аснову — грамадскую ўласнасць на сродкі вытворчасці; аднагоўны дзяржаўны лад — уладу народа на чале з рабочым класам; адзіную ідэалогію — марксізм-ленінізм; агульны інтарэсы ў абароне рэвалюцыйных заваёў і нацыянальнай незалежнасці ад замаху імперыялістычнага лагера; адзіную вялікую мэту — камунізм.

Утвораная ў студзені 1949 года міжнародная арганізацыя сацыялістычных краін — Савет Эканамічнай Узаемадапамогі з'яўляецца правабразам будучай сусветнай камуністычнай гаспадаркі, пра якую марыў Ул. І. Ленін. У Савет уваходзяць усе еўрапейскія сацыялістычныя краіны, Савецкі Саюз і Мангольская Народная Рэспубліка. Савет Эканамічнай Узаемадапамогі з'яўляецца органам супрацоўніцтва раўнапраўных дзяржаў і заснаваны на прынцыпе поўнай добраахвотнасці. Усе рашэнні прымаюцца Саветам толькі пры наяўнасці згоды ўсіх удзельнікаў і набываюць сілу пасля зацвярджэння іх урадамі краін-удзельніц.

СЭУ, як вызначана яго Статутам, арганізуе ўсебаковае эканамічнае і навукова-тэхнічнае супрацоўніцтва краін, якія ў яго ўваходзяць, садзейнічае ўдасканаленню міжнароднага сацыялістычнага падзелу працы шляхам кааперацыі планаў развіцця народнай гаспадаркі, спецыялізацыі і кааперывання вытворчас-

ці, распрацоўкі і ажыццяўлення сумесных мерапрыемстваў у галіне развіцця прамысловасці, сельскай гаспадаркі, транспарту, гандлю, найбольш эфектыўнага выкарыстання асноўных капіталаўкладанняў, абмену навукова-тэхнічнымі дасягненнямі і перадавым вытворчым вопытам.

Адной з форм эканамічнага супрацоўніцтва сацыялістычных краін з'яўляецца ўзаемная дапамога ў рашэнні задач індустрыялізацыі, у стварэнні сучасных прадпрыемстваў і новых галін прамысловасці. Так, пры тэхнічным садзейнічэнні СССР у 13 сацыялістычных краінах пабудавана і будзецца 1413 прадпрыемстваў, збудаванняў і іншых аб'ектаў. У сваю чаргу Савецкі Саюз атрымлівае тэхнічную дапамогу з раду еўрапейскіх краін народнай дэмакратыі. Шырока практыкуецца бясплатная перадача на ўзаемнай аснове праектнай і тэхнічнай дакументацыі і іншых навуковых і тэхнічных распрацовак, пастаўкі матэрыялаў, машын і абсталявання.

Вялікае значэнне ў пашырэнні і паліпленні эканамічных сувязей належыць створаным у апошні час у рамках СЭУ міжнародным арганізацыям: аб'яднанай энергасістэме «Мір», міжнароднай арганізацыі па супрацоўніцтве ў падшыпнікавай прамысловасці, «Інтэрметалу», «Агульнаму парку грузавых чыгуначных вагонаў» і іншым.

Важная роля ва ўмацаванні эканамічных сувязей паміж сацыялістычнымі краінамі належыць Міжнароднаму банку эканамічнага супрацоўніцтва, членамі якога з'яўляюцца ўсе краіны-удзельніцы СЭУ. Ён шляхам шматбаковых разлікаў забяспечвае больш рацыянальнае выкарыстанне плацежных сродкаў, у выніку чаго зменшылася патрэбнасць у крэды-

тах для знешнегандлёвага абароту краін.

Эканоміка сацыялістычных краін развіваецца на аснове народнагаспадарчых планаў. Пляны адной краіны многімі індэксамі звязаны з планами іншых краін. Для таго, каб сувязі былі больш рацыянальнымі і ўстойлівымі, патрэбна міжнародная каардынацыя народнагаспадарчых планаў сацыялістычных краін.

Ва ўмовах сусветнай сацыялістычнай сістэмы няма патрэбы кожнай сацыялістычнай краіне развіваць усе галіны прамысловасці, як гэта давялося рабіць Савецкаму Саюзу. Цяпер, калі існуе магутная садружнасць сацыялістычных краін, кожная краіна можа спецыялізавацца на развіцці тых галін і вытворчасці тых відаў прадукцыі, для якіх у яе ёсць найбольш спрыяльныя прыродныя і гаспадарчыя ўмовы. Так, Румынія спецыялізуецца на нафтавай і нафтаперапрацоўчай прамысловасці: Польшча — на вугальнай прамысловасці, вытворчасці горнага абсталявання, суднабудаванні, транспартным машынабудаванні і г. д. Гэта, вядома, не азначае, што ў гэтых краінах не развіваюцца іншыя галіны прамысловасці.

Перавага міжнароднай спецыялізацыі і кааперывання вытворчасці ў параўнанні з іншымі формамі супрацоўніцтва і падзелу працы заключаецца ў тым, што яны прыводзяць да ўстанаўлення найбольш трывалых і глыбокіх сувязей паміж краінамі, да значнага росту канцэнтрацыі вытворчасці і яе тэхнічнага ўдасканалення. Напрыклад, легкавыя аўтамабілі на заводзе, які будзецца ў СССР у горадзе Тальяці, будуць збірацца часткова з дэталей, вырабляемых Балгарыяй, Венгрыяй, Чэхаславакіяй, Польшчай. У абмен на атрыманую прадукцыю Савецкі Саюз будзе пастаўляць у гэтыя краіны гатовыя аўтамабілі.

Адным з важнейшых напрамкаў развіцця эканамічных сувязей сацыялістычных краін з'яўляецца ўсямернае развіццё навукова-тэхнічнага супрацоўніцтва.

Сацыялістычныя краіны абменьваюцца патэнтамі, ліцэнзіямі, тэхнічнай дакументацыяй на капітальнае будаўніцтва, чарцяжамі рознага абсталявання, апісанніямі тэхналагічных працэсаў; аказваюць адзін аднаму дапамогу шляхам экспертызы розных праектаў і разлікаў. Так, СССР толькі Чэхаславакіі перадаў каля 300 праектаў на будаўніцтва прадпрыемстваў і атрымаў з ЧССР больш як 180 праектаў, перадаў больш як 940 і атрымаў каля 900 камплектаў дакументацыі на вытворчасць машын і абсталявання.

Галоўнае, што характарызуе развіццё эканомікі сацыялістычных краін цяпер, — гэта паскарэнне тэмпаў развіцця народнай гаспадаркі, павышэнне эфектыўнасці вытворчасці, няўхільны рост народнага дабрабыту. У бягучым пяцігоддзі валавая прадукцыя прамысловасці ў Балгарыі павялічыцца на 70 працэнтаў, у Венгрыі — на 32—36, у ГДР — на 37—40, у Манголіі — на 70—80, у Польшчы — на 44, у Румыніі — на 66—73, у СССР — на 50, у Чэхаславакіі — на 37 працэнтаў.

Цяпер вядзецца вялікая падрыхтоўчая работа па каардынацыі планаў на 1971—1975 гады. Шукваюцца шляхі палепшэння міждзяржаўных сувязей і павышэння іх эфектыўнасці ў сувязі з эканамічнымі рэформамі ў сацыялістычных краінах. Чым больш поўна і дзейсна будуць выкарыстоўвацца рэсурсы сацыялістычных краін, тым хутчэй будуць дасягнуты гістарычныя мэты пабудовы камуністычнага грамадства і атрымана рашаючай перамога сусветнай сацыялістычнай сістэмы ў эканамічным саборніцтве з капіталізмам.

Д. ПЯТРОУ.

астрозе! Пані такая маладая, поўна нядаўна пажаніліся! — І незнаёмы з ног да галавы агледзеў Надзю нейкім ліпучым позіркам, ад якога яна яшчэ шчыльнай захуталася ў свой плашчык. Незнаёмы заўважыў гэта і, нібы ў пашане, схіліў галаву:

— Няхай ласкавая пані не саромеецца свайго жаночага стану. У вацах кожнага разузнага чалавека цяжарная жанчына выклікае толькі пашану і спагаду. Адно гора, што муж у такі час знаходзіцца ў астрозе. Гэта сапраўды вялікае няшчасце і для яго, і для пані. Якое ж ён глупства дапусціў, каб трапіць у такі час у астроз? Можна бойку якую ўчыніў ці ўкраў што?

— Ну, што вы, паночку! Мой муж — спакойны чалавек. Ён не разбойнік і не злодзей, крый божа, — пачала бараніць мужа ад такога бязглуздага падарэння Надзю. — Трапіў ён у астроз зусім без віны, — і крыху пачакаўшы, нібы тлумачычы, дадала: — За Грамаду пасадылі.

— За Грамаду? — нібы ўзрадаваўся незнаёмы. — О, гэта зусім іншая рэч! Гэта робіць яго героем! Трэба ганарыцца такім мужам. Зараз у Заходняй Беларусі ўсе лепшыя людзі пакутуюць у астрогах за Грамаду.

Праслухаўшы гэту ўзнёслую тыраду, Надзю з удзячнасцю зірнула на незнаёмага. Відца, трапіўся свой чалавек, калі так шчыра захапляецца ўчынкам, за які пасадылі яе Андрэя ў астроз. А той працягваў далей яшчэ з большай цеплынёй і спагадлівасцю:

— Няхай пані даруе мне цікаўнасць, а адкуль вы з мужам паходзіце, з якой мясцовасці, калі гэта не сакрэт?

— Ды які ж можа быць сакрэт, паночку, з Шарахоўскай гміны, вёска Тралы.

— З Шарахоўскай гміны кажаце, з Тралы? Дык ласкавая пані пэўна ведае Максіма Шамрая?

— Дык гэта ж родны мой брат. Ён таксама сядзіць тут, а мужа майго Андрэя Рында завуць.

— Ах, божа мой, якое супадзенне! Максім жа мой сябра, і мужа вашага ведаю, разам вучыліся калісь у Глыбокім. А потым былі звязаны па падпольнай рабоце. Я вось і апынуўся так, бо баюся, каб не пазналі мяне і не схпілі. А сюды я прыехаў з Глыбокага да сваяка, таксама на спатканне. І гэта ж трэба здарыцца такой сустрачы, як у нас з вамі!

Ён зірнуў па баках і, нахіліўшыся да Надзі, зашаптаў: — Бачыце, шанюная пані, у

мяне ёсць пры сабе вельмі важны дакумент, які датычыцца абароны Максіма і вашага мужа па судовай справе. Яго мне далі глыбокія таварышы для перадачы ім. Я стаяў тут і ламаў галаву, як яго перадаць вашым брату і мужу.

Надзю разгубілася, не ведала, што рабіць. А незнаёмы соваў ёй ужо ў руку папяровы жмутчак і шаптаў:

— Гэты дакумент, калі хлопцы перададуць яго свайму абаронцу, вельмі дапаможа ім апраўдацца ў часе суда. Няма чаго думаць, разважаць, вы павінны ім дапамагчы.

У браме адчынілася аякца, і пачаўся прыём перадач вязняў. Надзю хуценька перадала пакуначак з харчам для Андрэя. Толькі яна адышла ад аякцы, як пачалі правяраючы дазваляць на спатканне, прапускаць людзей у астроз. Так, трымаючы жмуткі у руцэ, яна пасунулася за людзьмі ў астроз. На нейкі міг азірнулася і сустрэлася вачыма з незнаёмым, які стаяў ужо крыху водаль ад яе і ласкава, па-змоўніцку паказаў ёй, як схваць жмуткі. Надзю апусціла яго ў кішэнь плашчыка і пераступіла парог астрожнай брамкі.

Чакаючы выткіку ў пакой для спаткання, Надзю не знаходзіла сабе месца. Трывога і

неспакой агарнулі яе сэрца. Выклік надзорцы нібы агнём прашыў усю Надзюну істоту. Яна схамянулася і рушыла да дзвярэй, моцна сціскаючы ў кішэні жмут з «дакументамі».

Пераступіўшы парог, яна пачала шукаць аякца, дзе знаходзіўся Андрэй. Урэшце ўбачыла яго каля крайняга аякцы з левага боку. У галаве Надзі пранеслася думка: «Добра, што аякца з краю, зручна будзе перадаць паперкі, калі надзорца пойдзе да супрацьлеглай сцяны». Яна ішла і радасна ўсміхалася мужу.

Калі Надзю падышла да аякцы, надзорца якраз павярнуўся да яе спіной. Надзю хуценька працягнула Андрэю руку для прывітання, трымаючы прыціснутыя вялікім пальцам да далоні «дакументы». Уважліва ўглядаючыся ў вочы Андрэя, яна ціха сказала:

— Добры дзень, Андрэйка!

Але як толькі яна працягнула праз аякца руку, надзорца раптоўна павярнуўся да яе і скрыпучым голасам крыкнуў:

— Нічога не дазволена перадаваць пры спатканні вязню! Пакажы, пані, што маеш у руцэ!

Ён імгненна схпіў яе за руку і вырваў папяровы жмут. Тут жа разгарнуўшы паперку, задаволеная ўсклікнуў:

— А, вось яно што! Спрытна птах пані, але і мы не дурныя, ведаем, за кім трэба сачыць.

А Надзю ўжо трымаў за плячо чалавек у цывільнай вопратцы, якраз з такімі ж модна падстрыжанымі вусікамі, як і ў таго незнаёмага каля астрожнай брамы. Надзю нават не заўважыла яго, калі спыталася да аякцы, накіраваўшы свой позірк на Андрэя.

Нервы Надзі не вытрымалі. Усё закружылася ў вачах і пачыналася. І раптам страшны боль прашыў паясніцу. Яна закрычала дзікім голасам і, як падкошаная, упала на падлогу, выслізнуўшы з рук трымаўшага яе чалавека. Апошнім, што засталася ў яе памяці, былі шырока раскрытыя вочы Андрэя, поўныя жаху.

...Хмурым восеньскім днём па прыгараднай вуліцы Віліні сумна цягнуўся пахавальны картэж. Ігнат Дварчанін і Антон Войцік неслі адзіны вянок, спавіты жалобнымі стужкамі і ўпрыгожаны асеннімі кветкамі.

Надзю хавалі на могілках, што размяшчаліся між двух вялікіх узгоркаў, на якіх шумелі зялёныя сосны. Далёка ад роднай вёскі, дзе з закрытымі акаціцамі стаяла хацінка, што чакала і не дачакала свайго маладой гаспадыні.

БРАВА, АЛЁША!

Позна вечарам у рэдакцыі раздаўся тэлефонны званок. Невядомы таварыш паведаміў, што ў Мінску жыве сястра Аляксея Елісеева. Захапіўшы бланкот і аловак, адпраўляемся ў дом № 16 па вуліцы Казлова. Пазваніўшы, увайшлі ў трэцюю кватэру.

Нас сустрэла Ірына Мацвееўна Елісеева.

— Відаць, тут адбылося нейкае непаразуменне, — заўважыла яна, усміхнуўшыся. — Гэта не я, а мой муж прамы сваяк з Алёшам Елісеевым. Ён пайшоў у магазін і павінен вось-вось вярнуцца.

Пакуль мы гаварылі, падышоў Мікалай Мацвеевіч Елісееў — бульдазерыст Мінскага трактарнага завода. Даведаўшыся пра мэту нашага наведвання, ён пацвердзіў, што сапраўды з'яўляецца братам касманаўта, але толькі не родным, а дваюрадным.

— Мікалай Мацвеевіч, —

звярнуліся мы да яго, — савецкія людзі ў захапленні ад гераічнага подзвіга вашага брата ў космасе. Чытачы цікавяцца падрабязнасцямі яго жыцця. Просім вас падзяліцца сваімі ўспамінамі.

— Род Елісеевых паходзіць з невялікага пасёлка Белі Смалеўскага раёна.

Цяпер пасёлак адносіцца да Смалеўскай вобласці. Там жылі нашы дзяды і прадзеды.

Жыццё склалася так, што мы не маглі часта сустракацца. Алёша маладзей за мяне на 12 гадоў. Некалькі разоў ён прыязджаў да нас у вёску са сваімі бацькамі. Яму было 5—6 гадоў, а я тады працаваў ужо трактарыстам у МТС.

Хутка пачалася Вялікая Айчынная вайна. Яна надоўга разлучыла нас з роднымі ачагамі. Амаль з першага дня я пайшоў у армію. Пасля заканчэння школы малодшых камандзіраў быў накіраваны ў дывізіён.

Закончыў вайну ў Германіі.

— У 1947 годзе я дэмабілізаваўся, — працягваў свой расказ Мікалай Мацвеевіч. — Пяехаў у Маскву, сустрэўся з роднымі. Размовам не было канца. Алёшу тады было трынаццаць гадоў. За гэты час ён вельмі выцягнуўся, пасталеў. Хлопец марыў аб авіяцыі, спаў і бачыў сябе лётчыкам. Пацуюшы пра тое, што я ваяваў на «Качюшах», засыпаў пытаннямі.

Аляксея быў здольны юнак. Я ад усяго сэрца радаваўся, калі ён скончыў МВТУ імя Баўмана, стаў канструктарам, затым вучоным. 15 студзеня пацую навіну, якая ўсхвалявала мяне да глыбіні душы. З паведамлення ТАСС даведаўся, што наш Алёша ў космасе.

Калі б бачыў гэта наш дзед, ён сказаў бы: «Ведай нашых Елісеевых!»

В. НОСАУ.
[«Вячэрні Мінск»].

У сярэдняй школе № 3 горада Пружаны працуе восем спартыўных секцый, у якіх займаецца каля 500 школьнікаў. Добра абсталяваны спартыўны куток. Даўні друг школьнікаў — майстар спорту міжнароднага класа Віктар Баліхін. Ён падараваў дзецям свой кубак за права атрымання якога паміж класамі ідзе спартыўная барацьба. Нядаўна Віктар Баліхін зноў пабываў у сваіх юных сяброў. Праслаўлены спартсмен расказаў ім аб XIX Алімпійскіх гульнях у Мехіка, удзельнікам якіх ён быў. НА ЗДЫМКУ: Віктар БАЛІХІН [у цэнтры] ў гасцях у пружанскіх школьнікаў.
Фота В. ГЕРМАНА.

ДЗЕЦІ БУДУЮЦЬ

Сёння нядзеля. Валерык працуе рана, амаль разам з мамай. І разам з мамай пачаў займацца хатнімі справамі: вытрусіў у двары дывановыя дарожкі, дапамог пачысціць бульбу.

Паснедаўшы, маці накіравалася ў горад, а Валерык пабег за дом на пясчаны ўзгорак, дзе заўсёды збіраюцца яго сябры. Там ужо былі Наташа, яе сяброўка Люда і Валодзя, празваны за ўкормленасць мячыкам. З каробкі, на якой быў намалёваны дэльфін з дэльфіненкам, Наташа іх частавала цукеркамі. Узняўшы цукерку, Валерык сказаў:

— Давайце гуляць у спорціста.

— Бегчы, хто хутчэй! — запыталася Люда.

— Не, — адказаў Валерык. — Будзем будаваць, хто што захоча.

— Мы заўсёды так гуляем, — запярэчыла Наташа.

— А сёння, хто лепш збудуе, таго праміруем...

— Каробкай цукерак, — падхапіла Наташа.

Усе згадзіліся з Наташай. І як толькі згадзіліся, каробка стала чарадзейнай.

Дзеці ўзяліся за працу.

Наташа ў момант набудавала з пяску хатак на цэлую вёску. Для кожнай наставіла сцяблінка лебяды — таполі. Падумаўшы, з залацістых кветак дмухаўца выклала газоны, расставіла лаўкі і, захапіўшыся, пачала прыдумваць новыя дэталі будаўніцтва: плячоўкі для дзіцячых гульняў, шапоўні, сажалку для карасёў. Люстэрка сажалкі яна выклала з кавалкаў шкла.

Валодзя ўзяўся ўзводзіць сцены Брэсцкай крэпасці з равамі і насыпамі вакол. Амбразуры хлопчык выкладаў каменчыкамі. З амбразур высоўваліся дулы вінтовак і кулямётаў. Як і заўсёды, будаваў Валодзя моўчы, грунтоўна. Але цяпер неўзаметку для самога хлопчыка сцены крэпасці атрымваліся больш тоўстымі, равы глыбейшымі, а валы вышэйшымі.

А Люда ніяк не магла прыдумаць, з чаго пачаць. Яна мітусілася вакол Наташы і Валодзі, цікавячыся, хто што будуе.

Спачатку Люда выкапала глыбокі катлаван, але, раздумаўшы, закідала яго і пабегла ў зараснікі бур'яну. Назбірала палак, наламала лісцяў дзядоўніка — кожны ледзь не з пра-

сціну. З палак дзядоўніка ўзяла каркас, абклала лісцямі. Атрымаўся шацёр.

Пад яго зялёным купалам Люда наставіла мудрагелістых пабудов з галінак, навесіла на іх нітак павою. Мігам збегавшы дамоў, прынесла намалёваных ёю самой фігурак мядзведзята, бураціна, клоўнаў, рассадзіла іх па канатах і трапечыях. Над уваходам у шацёр прымацавала паперку з надпісам «Цырк» і закрывала:

— Пачынаецца вяцёлае прадстаўленне. Спяшайцеся ўбачыць!

А сама кінулася зірнуць, хто што зрабіў.

— Ва ўсіх гатова, — сказала яна Валерыку. — А ў цябе?

— І ў мяне гатова, — адказаў Валерык.

— А што гэта ў цябе?

— Дом з ліфтам.

Усім спадабаўся Валерыкаў дом з ліфтам, Валодзіна Брэсцкая крэпасць, Наташын пасёлак і Людзін цырк.

— А каму ж каробку з цукеркамі? — спытала Наташа.

— Каму? — Валерык агледзеў пабудовы: — Ва ўсіх добра атрымалася, на ўсіх падзелім цукеркі.

В. ГАРБУК.

«ПЛАНЕТА ДРУЖБЫ»

Гэту рамантычную назву носіць Інтэрнацыянальны клуб Мінскага Палаца піянераў. Яго добра ведаюць юныя Інтэрнацыяналісты Польшчы і Францыі, ГДР і В'етнама, Балгарыі і Індыі. Робатай клуба кіруе савет. У яго склад уваходзіць 18 прадстаўнікоў розных школ горада. Клуб мае статут, песню і свае традыцыі.

«Планета дружбы» падтрымлівае шырокія сувязі з

многімі краінамі свету, вядзе вялікую перапіску, абменьваецца Інфармацыяй. Вучні расказваюць пра вучобу і адпачынак савецкіх піянераў і старшакласнікаў, збіраюць матэрыялы аб жыцці сваіх ровеснікаў за рубяжом. У гасцях у іх часта бываюць замежныя студэнты, прадстаўнікі зарубешных дэлегацый і маладзёжных туррысцкіх груп.

У клубе працуюць сек-

цыі: «Радзіма», «Глобус», юныя карэспандэнтаў, перакладчыкаў, калекцыянераў.

Піянеры сабралі багаты матэрыял аб людзях розных нацыянальнасцей — удзельніках вызвалення Беларусі, у тым ліку пра латыша П. К. Алкеніса і французка Марселя Саэл, таджыка Агільдзі Рахманова і французка-антыфашыста Ляона Эйера, бельгіяца Жана Вільмата і многіх іншых.

У лыжным паходзе.

Фота А. ЛАРЫНА.

ТАЙНЫ ПАЛЕСКАГА КАМЕНЯ

Паласатыя гнейсы, шэрыя граніты, цёмна-шэрыя дыярыты, іншыя падобныя да іх цвёрдыя пароды вулканічнага паходжання можна ўбачыць у Мінскім інстытуце геалагічных навук і рэспубліканскім геалагічным упраўленні. Адкуль яны сюды трапілі? У Беларусі ж няма высокіх гор або непрыступных скал — месц, дзе яны часцей за ўсё сустракаюцца.

Навуковыя работнікі і геологі, аднак, бясхібна называюць раёны, дзе іх трэба шукаць на вялікай глыбіні. Яны ўтвараюць так званы крышталічны фундамент, пра які цяпер ужо многае вядома. У раёне Рэчыцы старажытныя горныя пароды, напрыклад, залягаюць на глыбіні больш як тры кіламетры, каля Старобіна — каля двух кіламетраў. У Мінску яны хаваюцца на глыбіні 600 метраў, а ў раёне Гродна — Карэлічы — Шчучын да іх «рукой падаць» — нешта каля 300 метраў. Толькі ў некаторых месцах Палесся гэтыя пароды, як кажуць геологі, агалююцца.

Але колькі гадоў гэтым волатам, якія прыйшлі да нас з далёкіх геалагічных эпох? Іх узрост устаноўлен. Гэта зрабілі старшы навуковы супрацоўнік інстытута кандыдат геалага-мінералагічных навук А. Пап і ленынградскі прафесар Э. Герлінг. Яны вызначылі абсалютны ўзрост дыярытаў у раёне вёскі Солан (недалёка ад Старых Дарог) у адзін мільярд 930 мільянаў гадоў. Крыху «старэйшыя», усяго на 10 мільянаў гадоў, дыярыты ля Чырвонай Слабады. Вучоныя лічаць, што гнейсы, якія праразаюць гэтыя пароды, павінны быць не маладзейшыя за 2 мільярды гадоў!

Як жа справы з узростам граніта Мінска? Ён, аказваецца, утварыўся 1 мільярд 600 мільянаў гадоў таму назад.

Вывучэнне ўзросту, глыбіні залягання і будовы старажытных парод мае вялікае практычнае значэнне. Ведаючы гэта, можна больш грунтоўна меркаваць аб тым, якія тут апянуцца карысныя выкапні. Самі ж гэтыя масівы каменя з'яўляюцца каштоўным будаўнічым матэрыялам.

Участкі крышталічнага фундаменту месцамі ўтвараюць выступы і ўпадзіны. Адзін з такіх выступаў у раёне Жыткавіч на Палесці працягваецца на 45 кіламетраў праз Мікашэвічы да вёскі Сінкевічы. Крышталічныя пароды — сланцы, граніты, дыярыты і гнейсы — залягаюць на глыбіні ад 12 да 40 і больш метраў. Як падлічылі геологі, тут у падземных кладах захоўваецца каля 170 мільянаў кубаметраў каменя. У недалёкім будучым тут вырасце магутны каменедрабильны завод з механізаваным кар'ерам на некалькі мільянаў кубаметраў шчыбенно ў год. Беларускія дыярыты і гранадіярыты пойдучы на будоўлі рэспублікі.

Зараз у інстытуце геалагічных навук створана лабараторыя абсалютнай геахраналогіі. Яна займаецца вызначэннем дакладнага ўзросту крышталічных і асадкавых парод Беларусі.

С. ЯҮГЕНЬЕУ.

Зіма — прыгажуня.

РЕДАКЦИОННАЯ КАЛЕГИЯ.

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.

ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31, 6-97-92, 6-18-33, 3-15-15.